tro. Otroſi dezimos, que ſi el ſeñor ſe pagaſſe (5) de la lauor, e deſpues que otorgaſſe que ſe pagaua della, ſe derribaſſe, o ſe menoſcabaſſe, que dende en adelante, ſeria el peligro del, e non del maeſtro.

LEY XVIII.

Que la coſa deue ſer tornada a ſu ſeñor, cumplido el tiempo del arrendamiento.

Vid. L. 12. tit. 10. Part. 7.

COmplido ſeyendo el tiempo del arrendamiento, o del loguero, deue ſer tornada la coſa, que aſsi fueſſe dada, a ſu ſeñor. (1) E ſi por auentura fuere rebelde el que la tuuiere, (2) non la queriendo entregar, aſsi como ſobredicho es, faſta que fueſſe dado juyzio contra el, deuela tornar deſpues doblada, a aquel que gela logo, o gela arrendo, o a ſus herederos. Otroſi, quando algund menoſcabo auiniere en aquella coſa por ſu culpa, (3) deuelo pechar.

LEY XIX.

Como la coſa que es arrendada, o alogada, ſe puede vender a otro.

Ley 2. tit. 16. lib. 5. Recop.

AViendo arrendado algund ome, o alogado a otro, caſa, o heredamiento, a tiempo cierto, ſi el ſeñor della la vendiere (1) ante que el plazo ſea cumplido, aquel que la del comprare, bien puede echar della (2) al que la tiene alogada; (3) mas el vendedor que gela logo, tenudo es, de tornarle tanta parte del loguero, (4) quanto tiempo fincaua que ſe deuia della aprouechar. Pero dos caſos (5) ſon, en que el arrendador de la

Rodericus de execut. pag. 20. §. ex qua vera doctrina

(5) *Se pagaſſe.* Poſt approbationem ergo operis periculum eſt locatoris, qui approbavit, & ſi intelligas quando opus corruit poſt approbationem ex mala cuſtodia domini, vel caſu fortuito, planè procedit. Si vero contingat vitio operis, vel culpa magiſtri, & dominus quando approbavit, ſcivit vitium, & idem erit: ſi vero ignoravit, imò in approbatione illa fuit deceptus, quia neſcivit vitium, & tenebitur conductor approbatione non obſtante, ſecundum Bart. *in dict. leg. opus, ff. eod.* ubi vid. LL. quas allegat.

LEX XVIII.

Finito tempore locationis, ſi conductor non reſtituit rem conductam domino, ſi perſeverat uſque ad ſententiam, tenetur de duplo, & de damnis rei, hoc dicit.

(1) *A ſu ſeñor.* Et præſumitur dominus ille, qui locavit unum, non habet neceſſe probare dominium, ut notat Bart. *in leg. non ab re, C. unde vi.* quod intellige, quando fundat ſe in contractu locationis: ſecus vero ſi agat actione in rem, ſeu rei vendicatione ſimpliciter non faciens mentionem de contractu locationis, tunc enim debet probare de dominio, & licet in proceſſu conſtaret de locatione, non obtineret, ut notat gloſſ. & Doct. *in leg. ſi quis conductionis, C. eod. facit L. habebat in princ. ff. de inſtit. cap. abbate ſane de re judic. lib. 6.* & tenet Alexan. *conſil. 43. vol. 4. col. 1. in fin.*

(2) *Tuuiere.* Ex contractu ſcilicet locationis, ſive ſit ipſe conductor, ſive ejus hæres, *ut in leg. conductores, C. eod. & in leg. non ab re, C. unde vi.* & de hærede intellige, ſcilicet ſi fuerat ſciens, ſecundum Bart. *in dic. leg. non ab re.*

(3) *Por ſu culpa.* Venit enim in hac actione dolus, & lata, & levis culpa conductoris, *L. in judicio, C. eod.*

LEX XIX.

Emptor rei locatæ poteſt expellere conductorem ante tempus, niſi aliud convenit inter eum, & venditorem, vel niſi fuit locatio ad conducentis vitam, vel per ſe, & hæredibus, & quando emptor expellit, reſtituit ei venditor ſalarium prorata temporis, hoc dicit.

(1) *Vendiere.* Idem ſi legaverit, vel alio titulo particulari conceſſerit: quia ſucceſſor ſingularis non tenetur ſtare colono, *ut ff. eod.* L. *qui fundum, & L. nihil, §. fin. ff. de legat. 1.*

(2) *Echar della.* Sed quid ſi nolit expellere, an colonus teneatur ſtare locationi cum ſingulari ſucceſſore? Dic, quod non, *ut* L. *qui fundum. ff. eod.* ſive conduxerit ad modicum tempus, ſive ad longum, quia actio perſonalis competens locatori, non tranſit ſine ceſsione in ſingularem ſucceſſorem, ſi tamen eſſet ceſſa actio, tunc cogeretur ſtare, ut declarat ibi Bart. quem ſequitur Joan. de Plat. *in leg. cognovimus, C. de manci. & colo. lib. 11.*

(3) *Alogada.* Idem dic, & ſi eſſet emptor fructuum, ſecundum Bald. per text. ibi *in leg. ſi fundum in princ. 2. lectu. ff. eod. tit.*

(4) *Del loguero.* Sed an teneatur ad intereſſe ultra hoc? Videtur, quod ſic per L. *ſi merces, §. 1. ff. loca. & L. nihil, §. fin. ff. de legat. 1.* & tenet Bart. *in leg. emptorem, C. eod.* Alexan. *in leg. ſi filiofamilias, §. ſi vir in quinquennium, ff. ſolut. matrim.* Alber. *in dict. leg. emptorem, C. eod.* cum enim venditor potuit reſervare jus coloni in venditione, & non fecit, juſtum eſt, ut teneatur ad omne intereſſe coloni, vel inquilini.

(5) *Dos caſos.* Adde alium *in leg. fin. ff. de jure fiſci,* ſcilicet in colono fiſcali, ne fiſcus teneatur illi ad intereſſe, & idem dicit Ludov. Rom. in Eccleſia ſingulari ſucceſſore, *in leg. ſi filio, §. ſi vir, ff. ſolut. matrim.* cum Eccleſia, & fiſcus æquiparentur, *ut in leg. fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & tenet Bart. *in leg. cognovimus, C. de manci. & colo. lib. 11.* contrarium tamen tenet Alexan. in ſucceſſore ſingulari Eccleſiæ *in dic. §. ſi vir, col. 4. & ad leg. fin C. de Sacroſan. Eccleſ.* in qua ſe fundant Bart. & Roma. reſpondet Alexand. quod ibi ſolum dicitur civitatem, & Eccleſiam æquiparari: de fiſco autem nulla ibi fit mentio: unde cum jura non dicant ſtari debere colono civitatis, neque ſtabitur colono Eccleſiæ, adducit etiam, quia fiſcus habet privilegium tacitæ hypothecæ, L. 2. *C. de privileg. fiſci,* quod privilegium non reperitur in Eccleſia, ſecundum Bal. *in rubr. C. de privileg. fiſci, & in dic. leg. fin.* pro dicto tamen Romani facit, quod dicit Abb. *in cap. venerabilis, col. 4. de judi.* ubi generaliter dicit, quod Eccleſia gaudet privilegio fiſci, & quod notat gloſſ. *in cap. auditis ſuper verbo jure minoris, de in integ. reſtit.* ubi dicit, quod Eccleſia utitur jure imperii, allegat. *§. ſi minus in authent. de non alien. collat. 2.* ubi text. dicit, quod imperium, & Eccleſia non multum differunt ab alterutro, facit etiam gloſſ. *in leg. ſi procurator, ſuper verb. ſoluto, ff. de jure fiſci,* ubi gloſſ. extendit ad Eccleſiam, quod in illa leg. diſponitur de fiſco, ſcilicet, quod procurator Eccleſiæ non poſsit habere fidem de pretio, ſicut neque procurator fiſci, Abb. etiam *in dict. cap. auditis, col. 3. verſic. 2. nota.* infert ex dic. illius gloſſ. quod privilegia tributa imperio competunt Eccleſiæ, & cum eo ſimpliciter tranſit Franc. Balb. *in tract. præſcrip. fol. 43. col. 4. verſic. 4. quæro,* facit etiam, quod adducit Lucas de Pena *in rubr. de ſuperindicto lib. 11. in quæſt. illa,* an ſicut terræ domanii, ſeu coronæ Regiæ ſunt immunes à ſuperindicto, quod dicitur alleviatio aliquorum non valentium ſolvere tributa fiſcalia, & ſuperimpoſito ſuper alios vicinos an etiam terræ Eccleſiaſticæ, ſeu Eccleſitrum gaudeant tali immunitate?

Sed adhuc credo veram impugnationem Alexand. & Eccleſiam in hoc non gaudere dicto privilegio fiſci: quia nullo jure probatur generaliter Eccleſiam gaudere debere privilegiis fiſci, & Abb. in hoc loquitur ex capite, & nullum jus allegat, *& ad dict. §. ſi minus,* reſpondetur, quod loquitur in alia materia, & quod ille text. probet contra Abb. cum dicit, non multum differt; & ſic text. voluit non in omnibus æquiparari, & quia datur inſtantia, ubi non æqui-

æquiparatur, ut dixit Alexan. ſcilicet in privilegio tacitæ hypothecæ, & etiam quia licet ſententia lata contra fiſcum indefenſum, & ſine ſuo advocato non teneat, *ut in leg. non intelligitur, §. divus, ff. de jure fiſci,* contra Eccleſiam tamen, quæ habet prælatum, & non eſt viduata paſtore, tenet ſententia, & ſi non defendatur, neque ejus procurator compareat, *ut in cap. ex litteris,* ubi gloſſ. & Doct. *de in integ. reſtit. & in cap. fin. ne ſede vacan.* & per gloſſ. *in leg. ſi præſes, cap. quomodo, & quando judex,* & ut dicit Jaſon. *in §. ex maleficiis, col. 9. inſtitu. de actio.* quando lex parificat duos caſus in una materia, non fit extenſio, quando ſumus in diverſa materia ab illa, in qua facta fuit æquiparatio, vult ergo, quod iſta æquiparatio fiſci, & Eccleſiæ tantum procedat in caſibus expreſsis in jure: non vero regulariter, hoc etiam tenet Alber. *in leg. 2. C. quib. cauſ. pign. vel hypot. tacite contrah.* facit etiam ad hoc, quia in dubio cum Eccleſia non reperiatur privilegiata, utitur jure communi, *ut in cap. 1. de alienan. feud.* quem ad hoc allegat Salic. *in leg. 1. verſic. nunc tranſeamus ad perſonas teſtantium, C. de Sacroſan. Eccleſ.* & Alexan. *conſil. 182. col. 1. vol. 5.* neque gloſſ. *dic. leg. ſi procuraror, §. 1. in verb. ſoluto,* ſe fundat in æquiparatione prædicta, imò dictum illius leg. extendit etiam ad minorem, & eſt ratio ſecundum Bart. *& in leg. à divo pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re judi.* quia fiſcus, minor, Eccleſia non poſſunt vendere, niſi ex cauſa, ſcilicet, ut creditoribus ſatisfaciant, quam cauſam non adimplet procurator habendo fidem de pretio, & ſic ratio illius dicti non eſt æquiparatio fiſci, & Eccleſiæ.

Tene ergo, quod emptor non tenetur ſtare colono Eccleſiæ, & adde Curtium ſeniorem ita conſulentem *conſil. 10.* Adde alium caſum, ubi emptor tenetur ſtare colono ultra caſum fiſci, ſcilicet quando emptor poſt emptionẽ dixit colono, volo, quod ſic ſemines, & ſic facias: nam per hoc tacite videtur feciſſe pactum colono de ſtando locationi, ut eſt de mente gloſſ. ſuper verb. *tacito,* & ibi notat eam Alber. *in dict. leg. emptorem, & allegat. L. item quæritur, §. qui impleto, ff. loca.* & dicit ita de facto obtinuiſſe, adde alium caſum in colono partiario, cui ſucceſſor ſingularis ſtare tenetur, ſecundum Jacob. Butricarium *in leg. idemque, ff. pro ſocio,* & Alber. *in dict. leg. emptorem,* ubi contrarium tenet Jacob. de Bello viſo, & Spec. licet dubie *in tit. de locato. §. 1. verſic. ſed pone locavi tibi, &c.* & Alex. *in dict. §. ſi vir in quinquennium moventur,* quia colonus partiarius non habet jus in re, neque in fructibus quouſque ab eo ſint percepti, *L. cum in plures, §. meſſem,* & ibi gloſſ. *ff. loca.* & probatur *in leg. ſi fur. ff. de uſufruct.* & fructus perfecto contractu emptionis ſpectant ad emptorem, *L. fructus, C. de action. empt.* neque colonus habet perſonalem actionem contra emptorem: quia illa non tranſit in ſingularem ſucceſſorem, *dic. L. emptorem, &* L. *fin. §. fin. ff. de contrah. empt.* Bald. etiam *in dic. leg. emptorem, col. 2.* tenet hoc dicens, quod tamen pro illo anno, quo colonus ſeminavit, & fecit ſumptus, tenebitur ſtare colono, nõ ultra, & quatenus Bal. dicit pro illo anno, videtur, quod debeat intelligi, ita quod fructus ſint jam percepti: alias neque pro ilio anno tenetur ſtare colono partiario, licet propter ſumptus colonus poſſet retinere fundum, donec de eis eſſet ſibi ſatisfactum, quia alias, ut dictum eſt colonus, nullum jus haberet in fructibus: & quia ut dicit Joan. Andr. *in addit. ad Spec. in loco ſupra alleg. in additione ſuper verb. fiſci,* ſi vigore ſtatuti bona Banniti deberent penitus deſtrui, ſi colonus coluit, & ſeminavit prædium, & fructus ſunt pendentes tempore Banni, deſtruentur, non obſtare jure coloni, cum adhuc ſint Banniti domini fundi, & ſint pars fundi, *L. fructus, ff. de rei vendi.* Adde alium caſum, ſ. ubi in contractu locationis interveniret hypotheca bonorum pro obſervantia contractus, ſecundum Bart. *in leg. 1. §. quod autem, ff. de ſuperfi. & in dict. leg. emptorem, & in dict. §. ſi vir,* ubi & ſubdit Alex. quod iſta hypotheca non operabitur, ut emptor præciſè teneatur ſtare colono, cum hypotheca bonorum ſit acceſſoria ad principalem obligationem, quæ ſolum datur ad intereſſe, *ut in dic. leg. qui fundum,* unde oblato tali intereſſe per emptorem, poterit expellere colonum, ut & fuit de mente Bart. *in dict. leg. emptorem,* & ibi latè tradit Salic. & fuit ſententia Jacob. Butric. *in dic. leg. ſi merces, §. 1. ff. eod.* & hoc ſatis placet, & eſt de mente omnium Doctorum. Adverte tamen, quia Joan. de Ana. *in cap. fin. col. 5. verſic. quid autem ſi colonus, ne prælatis vices ſuas, &c.* dicit unum valdè notabile verbum, ſi eſſet verum, quod ſi colonus, vel inquilinus dicat emptori ſua intereſſe perſeverare in locatione, & ideo vult rem locatam ſibi retineri, neque prætendit aliud intereſſe: ſed ſuum intereſſe eſſe manere in locatione, quod tunc non poterit expelli, cum iſtud intereſſe aliter ſibi non poſsit ſolvi, niſi patiendo eum uti locatione, adducit ad hoc *L. ſi creditor, §. fin. ff. de diſtra. pig.* & quia tunc demum poteſt expelli ille, quod fundat ſe in hypothecaria agendo, vel reſtituendo, quando offertur ſibi illud, pro quo eſt res obligata, & inducta hypothecaria: & non alias, ut probatur *in leg. Paulus fin. ff. quib. mod. pig. vel hypot. ſol.* & quod ſicut iſto caſu locator, & venditor non poſſet illium expellere, quia erat obligatus etiam realiter: ita neque emptor: quia obligatus actione reali poteſt præcisè compelli ad factum, juxta plene notata *in leg. ſtipulationes non dividuntur, verſic. celſus, ff. de verb. obli.*

Et licèt non reperiam hoc dictum ab aliquo reprobatum, ego non credo hoc ſuum dictum eſſe verum: imò de directo omnes Doctores ſentiunt contrarium: nam non intelligunt de intereſſe voluntario coloni, ſed de damno, vel intereſſe, quod verè, & realiter ſentiret, quod enim ſi daretur ſibi talis domus, vel fundus: ſicut ille quem conduxit, & reſarciretur ſibi aliud quodcumque intereſſe, quod in veritate prætendere? Non ergo ſtandum eſſet ejus capitoſæ voluntati, & ad motiva Ananiæ facilis reprehenſio, nam *dict. §. fin. L. ſi creditor,* procedit, quando fuit facta promiſsio de non alienando ultra hypothecam, ut ſtatim dicam, & non ſufficeret ſola hypotheca, ut ibi patet, & quia diverſa ratio eſt in emptore, quod in locatore, eodemque venditore: quia venditor tenebatur, ſi non vendiderat, & conductorem expuliſſet actione perſonali præcisè ad patientiam, ut promittat frui locatione, ut probat *in cap. fin.* & ibi notat Abb. ne prælati vices ſuas intelligendo verbum ibi poſitum fide data in promiſsione ſine juramento facta, & quia ſicut venditor compellitur præcisè ad tradendum, ſic & locator, cum emptio, & locatio eiſdem regulis conſiſtant, *ut in leg. 1. ff. eod. & inſtit. eod. in princ.* licet ſi conductor velit, poteſt agere ad intereſſe, *ut in leg. ex conducto. in princ. & in leg. ſi in lege, §. fin. ff. eod.* & ad prædicta, quæ dixi *ex cap. fin. ne prælati vices ſuas,* adde Spec. *tit. de locato. §. poſtquam, 2. verſ. quod ſi rem locatam,* & Bald. *in leg. ſi quis domum in princ. ff. eod.* ubi bonus text. in emptorem vero non tranſit talis obligatio, & ideo poteſt expellere colonum, quod fuit ratio *dic. leg. emptorem, C. eod.* & probatur *in leg. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. & vendit. & traditione facta per locatorem,* non poſsit conveniri, ut præcisè ſtaret locationi, cum jam hoc non ſit in ejus poteſtate, *& L. permittente potuit vendere,* ſolum ergo manet perſonalis obligatio ad intereſſe, & ſic hypotheca reſpectu emptoris non operabitur, niſi reſpectu intereſſe, ad quod actio perſonalis competebat, ut ſupra dixi, nota tamen, quod ſi interveniret pactum de non alienando rem locatam, durante tempore locationis, & locator obligat bona ſua, & ſpecialiter domum, vel fundum locatum pro obſervantia promiſſorum, quod tunc cum venditio ſit nulla, ut eſt caſus *in dic. leg. creditor, §. fin. ſecundum veram litteram,* & eſt etiam tex. ita ponens litteram *in leg. fin. tit. 5. ſupra ead. part.* (de qua non fuit memor Rod. Suar. *in commen. ſuo, L. poſt rem judicatam,* ſuper verb. *que las cumplades,* legis ordinamenti, ubi laborat in ſuadendo veram litteram, *dic. §. creditor eſſe,* nullam eſſe venditionem) tenebitur tali caſu emptor ſtare colono, ſeu ut rectius dicam, cum in eum non tranſierit dominium, vel aliquod jus in re non poterit expellere colonum, vel inquilinum, & ita poſt alios tenet Alex. *in dict. §. ſi vir,* qui licet poſt alios ibi relatos videtur facere vim, quo ſpecialiter fundus hypothecetur, idem crederem, & ſi non ſpecialiter hoc fiat: ſed fiat generalis obligatio bonorum, ut & voluit idem Alexan. *in leg. qui abſenti, §. 1. ff. de acquir. poſſeſ.* & Roder. Suarez

la coſa arrendada, non podria ſer echado della, maguer ſe vendieſſe. El primero es, ſi fizo pleyto (6) con el vendedor, quando gela vendio, que non le pudieſſe echar della al que la tuuieſſe logada, faſta que el tiempo fueſſe complido a que la logo. El ſegundo es, quando el vendedor la ouieſſe logada, para en toda ſu vida (7) de aquel a quien la logara, o para ſiempre, tambien del, como de ſus herederos. Ca por qualquier deſtos caſos non la podria enagenar, para poderle echar della al que la tenia logada, o arrendada; ante dezimos, que deue ſer guardada la poſtura. (8)

LEY XX.

Como la coſa que fuere arrendada, ſi aquel que la arrendo, la tuuiere tres dias, o mas, deſpues del plazo, es tenudo de fincar en el arrendamiento, por otro año.

Vela di cext. 12. n.º 13. pag. 139.

HEredad de pan, o viña, o huerta, o otra coſa ſemejante, (1) teniendo vn ome de otro arrendada, (2) para labrarla, e eſquilmarla, faſta tiempo cierto; ſi deſpues que el tiempo fuere complido, fincare en ella por tres dias, (3) o mas, que

---

rez *ubi ſupra, verſic. adverte tamen*, cum non poſsit iſto caſu aſsignari ratio diverſitatis inter ſpecialem, & generalem hypothecam. Alios caſus ultra prædictos adde, ut per Alexan. & Doct. *in dic. §. ſi vir*, & Doct. *in leg. emptorem*, tetigi ſupra dictos, ut aliqua adderem, quæ mihi additione digna viſa ſunt, & an ſucceſſor in majoria teneatur ſtare colono, vid. quæ dixi *ſupra eodem in leg. 2.*

(6) *Fizo pleyto.* Ex iſto pacto oritur jus excipiendi conductori, quia intereſt domini, *argum. leg. reſcriptum, §. fin ff. de pactis*, L. *ſi mercedem, §. fin. ff. de action. empt.* ſecundum Bald. *in dic. leg. emptorem in princ.* qui in hoc approbat ſecundam opinionem gloſſ. ibi ſuper verb. *emit*, licet Salic. ibi approbet primam: ſed quod conductor poſsit excipere, ſatis probatur in iſta *L. ultimis verbis*, cum dicit: *Deue ſer guardada la poſtura*, & clarius hoc hodie de jure Regni procedit ſtante, *L. 3. tit. de las exceptiones, lib. 3. ordi.* quæ incipit: *Pareſciendo, &c.*

(7) *Su vida.* Quod enim eſt ad vitam, dicitur perpetuum, *ut in leg. 1. ff. pro ſocio*, & in locatione ad vitam notat gloſſ. *in §. perpetua, 10. q. 2.* & gloſſ. *in clement. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* quid tamen ſi non eſſet locatio ad vitam conducentis, vel pro ſe, & ſuis hæredibus, ut hic dicit, facta tamen eſſet ad decennium, & ultra: an tunc colonus, vel inquilinus poſsit expelli per emptorem? Gloſſ. & Doct. communiter dicunt, quod non, *in dic. leg. emptorem, & in dic. §. ſi vir*, talis namque conductor habet jus in re, *ut in leg. 1. §. quod autem*, ubi Bart. dicit ita communiter teneri, *ff. de ſuperficiebus*, gloſſ. *in leg. fin. ff. ſi ager vectiga.* tranſit enim utile dominium ex tali conductione ad longum tempus, ut probatur *in dic. §. quod autem ait*, & prohibitus alienare, ſi locat ad longum tempus, incidit in pœnam prohibitionis, ut Bart. & communiter Doct. poſt Din. tenent contra gloſſ. *in leg. codicillis, §. inſtitut. ff. de legat. 2.* niſi in tali conductione fiat pactum, quod non tranſeat ex tali locatione ad longum tempus utile dominium: nam tunc non tranſiret, *ut in leg. cum manu ſata, §. fin. ff. de contrah. empt.* Bald. & Joan. de Imol. *in leg. ſi domus, §. fin. ff. de legat. 1. & in dict. §. inſtitut.* Bald. *in cap. 1. §. aut ſi libellario in fin. quibus mod. feu. amit.* quo caſu ſalvari poteſt opin. gloſſ. *in dict. §. inſtituto.*

Sed dubium mihi eſt, an per iſtam legem partitæ reprobetur illa communis gloſſ. & Doct. ſententia, cum enim tempore, quo iſtæ LL. partitæ conditæ fuerunt, jam erant opiniones ſuperintellectu, *dict. §. quod autem, & dict. leg. fin.* quod diceretur modicum tempus: in quo & ipſæ gloſſ. variaverunt, nam gloſſ. *dict. §. quod autem*, voluit hoc relinqui judicis arbitrio, & idem voluit gloſſ. *in clemen. 1. in fin. de rebus Eccleſ. non alien. & in cap. 2. in verb. non modicum, eod. tit. lib. 6. & in leg. fin. ff. ſi ager vectiga.* gloſſ. voluit tempus non modicum dici decennium, quæ eſt communis Doctorum ſententia, conditores hujus leg. advertentes fortè ad varietatem opinionum, quæ erant tunc temporis, non elegerunt illam opinionem: ſed quod non modicum tempus intelligatur, quando ad vitam conducentis fieret locatio, & ſic non ſufficeret locatio ad decem annos: ſed quia parum fido inventionibus meis tu cogita.

(8) *Guardada la poſtura.* Vult ergo, quod tunc præciſe teneatur ſtare colono, neque ſufficeret, ſi offerat intereſſe, quod nota ad ea, quæ dixi in gloſſ. magn. quod locator præcisè compelletur ſtare locationi.

LEX XX.

Conductor tempore finito locationis prædii ruſtici per tres dies, vel plures tenens illud, videtur eo anno reconduxiſſe tanto pretio, ſicut in præcedenti: in urbano autem ſecus, quia non ſolvit, niſi prorata temporis, quo plus ſtetit reſpectu anni præteriti, & eſt ratio diverſitatis, quia in ruſticis poſſet tali tempore dimittere fundum, quod illo anno non fieret ibi cultura: in urbanis autem quandocumque poteſt locare, vel ſervitium habere, hoc dicit. Habuit ortum *à leg. item quæritur, §. qui impleto. ff. loca.*

(1) *Semejante.* Non ergo habebit locum hæc diſpoſitio in rebus mobilibus, vel ſemoventibus, veluti ſi conduxi equum pro decem diebus, & tenui viginti, ut dicit gloſſ. *in leg. item quæritur, §. qui impleto. ff. eod.* imò facit furtum, utendo eo pro tempore ampliori, ſecundum gloſſ. ibi, & tenet etiam Bart. limitans, niſi credat dominum permiſſurum, vel niſi alias equus ille ſolitus eſſet conduci ad vecturam, Bald. tamen ibi poſt Jacob. Butric. vult, quod in dubio præſumatur habere voluntatem domini propter pactum præcedens, quod bene nota. Sed an habeat locum iſta lex in locantibus operas ſuas ad annum, veluti in caſtellanis, vel medicis, vel his qui locant operas ſuas ad cuſtodiam fundi? Bart. *in dict. §. qui impleto. & in leg. ſi mora. ff. ſolut. matrim.* tenet, quod non per rationes, quas ibi vide Din. tamen, quem ibi ſequitur Paul. de Caſt. vult, quod ſi cuſtos remanet in cuſtodia caſtri, finito anno, pro quo cuſtodire promiſſerat: quod videtur iterum ſe obligaſſe pro cuſtodia ſequentis anni, niſi finito anno caſtrum obtulerit domino, quia tunc non videtur amplius ſe obligare ad cuſtodiam per text. *in dict. leg. ſi mora. in princ.* Joan. de Imol. & Alex. ibi tenent opin. Bart. & mihi plus placet per rationes Bart. cujus opin. poſſet intelligi, & limitari: niſi ultra patientiam conductoris operarum interveniſſet aliquis actus deſignativus taciti conſenſus, pro ſequenti tempore, quod eſt de mente Bart. & in medico conducto, cui elapſo tempore conductionis cives ſolebant ſolitam mercedem præſtare, tradit Socin. *conſil. 196. vol. 1.* incipit, *circa præſentem conſultationem*, quid tamen ſi fiat liga inter duos Reges, vel Civitates per quinquennium duratura, an ſi poſt quinquennium ſint in amicitia, & præſtent ſibi mutuos favores, intelligatur liga tacite renovata? Bald. *in §. item ſocietatem de pace conſtan.* primo arguit, quod ſic, *per dict. §. qui impleto.* tandem tenet contrarium, niſi liga renovetur expreſſe per illum text. & *argum. L. ſi cum hermes, C. loca.*

(2) *Arrendada.* Sive debebat ſolvi merces in pecunia numerata, ſive in frumento, vel alias ſit partiarius colonus, ut tenet, & declarat Bald. *in dic. §. qui impleto, col. 2.*

(3) *Tres dias.* Nota hoc, quia contrarium tenebat Odofre. & Bald. poſt eum *in dic. §. qui impleto*, dicentes requiri tempus competens, & non ſufficere duos, vel tres dies, Bart. ibi dicit relinquendum hoc arbitrio judicis, & intellige hoc, quando colonus retineret prædium ſciente, & patiente locatore, & ſic de voluntate illius, ut probatur *in dic. leg. qui ad certum, ff. eod.* & tenet Bald. *in dic. §. qui impleto.*

que la non deſampare a aquel cuya es, entiendeſe, (4) que la ha arrendada por aquel año

---

(4) *Entiendeſe.* Sive ſint prædia privatorum, ſive reipublicæ, *ut in dict. §. qui impleto*, ubi Bart. infert idem eſſe in tutoribus, & præclaris Eccleſiarum, quæ prius locaverunt: ut eorum ſcientia, & patientia ſufficiat, & adde quod & ſi interveniat pactum, quod conductor finito tempore conductionis poſsit fundum retinere, donec ſibi ſolvantur melioramenta, quod procedet diſpoſitio hujus legis, quia per tale pactum non eſt ſublatum jus commune hujus legis, *& dict. §. qui impleto*, arg. eorum, quæ tradit Joan. And. *in addition. ad Spec. tit. de emption. & vendit. §. ſciendum, in additione incipienti de emptore, &c. quæ eſt in 3. col.* & in terminis conſuluit Socin. *conſil. 17. vol. 3.* incipit, *proſequendo ordinem quæſtionum*, procedit etiam iſta lex, & ſi prima locatio eſſet ad decem annos: nam non eſt quid repugnet, quin ex tacito conſenſu locatoris, & coloni removetur pro ſequenti tantum anno, ut hic dicit, & facit ad hoc *dict. §. qui impleto*, cum dicit, *de luſtro*, & quia militat ratio iſtius legis in iſto caſu, ſicut & pro minori tempore eſſet locatio, & hoc credo verum, licet Alex. *conſil. 17. volum. 4. verſ. 2. principaliter*, aliud innuit motus ex dicto Bald. *in dict. §. qui impleto, 2. lectur. verſ. quæro*, hic quid in emphyteoſi: *& in leg. unica, col. 12. C. quando non peten. partes*, ubi dicit, quod ſi aliquis accepit in emphyteoſin ad decennium, finito termino, non intelligitur renovaſſe, cum agatur de utili dominio transferendo, & non de modico præjudicio, ut eſt in caſu *dict. §. qui impleto*, nam Bald. loquitur de tacita reconductione emphyteoſis pro illo ſequenti anno, & ſic de translatione utilis dominii, quod ceſſat in caſu locationis, ubi non poteſt dici, quod pro ſequenti anno tranſeat aliquod dominium, & fortè etiam poſſet dici ex generalitate iſtius legis, non diſtinguentis, an prima locatio fuerit in ſcriptis, vel ſine, quod in omni caſu ex tali tacito conſenſu inducatur tacita reconductio in ſequenti anno, cum militet ratio hic poſita etiam tali caſu, licet de jure communi in contrarium (quando contractus primæ locationis fuit in ſcriptis, I. actum ut non valeret ſine ſcriptura) ſit communis opinio, exponendo ſic litteram *dict. §. qui impleto in fin.* ibi, *niſi in ſcriptis, &c.* moti per legem ſequentem, ibi, *neque ſcripturam deſiderant*, ſequentes opinionem Jacobi gloſſatoris, quam gloſſ. ibi reprobavit: dicunt enim, quod ex quo primus contractus exigebat ſcripturam, non videtur facta tacita renovatio, niſi ſcriptura fiat, & licet iſta opinio ſit canonizata, communiter tamen videtur fragile Doctorum motivum: nam ex quo primus contractus facta ſcriptura, accepit ſubſtantiam, & perfectionem: tacita reconductio, quæ ex tacito conſenſu inducitur per iſtam legem, *& dict. §. qui impleto*, non exigit ſcripturam, ſed tantum conſenſum, & quicquid ſit de jure communi, ex quo iſta lex in hoc non diſtinxit viſa per ejus conditores varietate expoſitionum, *dict. verſ. niſi inſcriptis, dict. §. qui impleto*, videtur, quod generaliter debeat intelligi, *cum leg. juris communis non clare repugnet*, & in utroque caſu militet eadem ratio, & facit ad hoc, quod Bart. & commnniter Doctor. dicunt *in dict. §. qui impleto*, quod licet primus contractus factus ſit per ſtipulationem, adhuc ex tacito conſenſu ſine ſtipulatione, & ſic ſine actu, retro ſimili fiet dicta tacita reconductio: ſed quia hæc eſt nova conſideratio, tu cogita.

Limita tamen iſtam legem, quando contractus non fuit factus per modum locationis: ſed per viam venditionis fructuum: nam licet locatio, & fructuum venditio æquiparentur, *ut in leg. in venditione, §. 1. ff. de bonis aucto. judi. poſsi.* cum iſta lex non exprimat hoc in venditione fructuum, non debet extendi, ut in ſimili quæſt. dicit gloſſ. *in dict. §. qui impleto*, ita in terminis tenet Bald. ibi *in 2. lectur. verſ. ſed quid ſi contractus*, refert, & ſequitur Alex. *conſil. 76. vol. 5. col. 1.* incipit *viſis dubitationibus*, ſed facit in contrarium, quod notat Alex. *in leg. ſi filiofamilias, col. 5. in princ. verſic. item fallit regula, ff. ſolut. matrim.* ubi dicit, quod emptor fructuum non habet jus in fructibus, antequam ſeparentur à fundo, *L. cum in plures, §. meſſem, ff. loca.* L. *ſi ſervus, §. locavi*, & ibi notatur, *ff. de fur.* & idem eſt in colono, *ut in dict. juribus*, & jura, quandoque appellant conductorem, quandoque emptorem fructuum, *L. cæſar. ff. de publica. & vectiga.* Bart. *in leg. cotem, §. qui maximos, eod. tit. & clement. 1. in fin. de rebus Eccleſ. non alien.* Bald. *in leg. ædem, C. eod.* ſed adhuc ſto cum Bald. cum multæ diverſitates poſsint aſsignari inter colonum, & emptorem fructuum, cum ad colonum pertineat cultura, & cura, & non ad emptorem, & ſi daretur caſus in quo cultura, & cura pertineret ad emptorem, & penſionem ſolveret annuatim, tunc idem eſt dicendum, quod in colono, ex quo in utroque idem eſt effectus, vid. ad prædicta, quæ notat Bart. *in dict. leg. cotem, §. qui maximos, col. 1. 2. 3. & 4. ff. de publica.* ibi videbis, quando ad emptorem fructuum pertineat cultura, & cura. Secundo limita reſpectu paratæ executionis, nam ſi prima ſcriptura formata eſt ſub inſtrumento publico habente paratam executionem, tacita reconductio non habebit paratam executionem, cum ad hoc requiratur publica ſcriptura, cum ſcriptura debeat legi, & oculis inſpici, *L. 1. ff. de his, quæ in teſta. delen.* Bald. *in leg. legem in princ. C. eod.* Tertio limita, quod licet inducatur tacita reconductio, non tamen videatur repetita pœna appoſita in locatione prima, ſecundum Dinum, *in leg. cum pater, ff. de legat. 2.* & ſequitur Bal. *in dic. §. qui impleto, 2. lectu.* adducens rationem, quia pactum pœnale non informat primum contractum, unde pœna non petitur eodem genere actionis, *allegat. L. prædia, ff. de action. emption.* Quarto limita, ſecundum Bart. *in dict. §. qui impleto*, quando ultra patientiam, ſeu tacitum conſenſum requirebatur aliud ex parte locatoris, ut ſi tenebatur certas res dare conductori; nam tunc ex ſolo conſenſu non videtur renovata conductio, ex quo etiam infertur per eum ad poteſtates, & caſtellanos, ſeu totores, ſeu alia officia, quæ neceſsitate publica imponuntur, ubi non ſufficit talis tacitus conſenſus: ſed requiruntur aliæ ſolemnitates. Solent enim, ut ibi declarat Paul. de Caſt. nomina talium officialium, qui eliguntur à republica extrahi de burſa, vel ſacco, cum enim requirantur aliquæ ſolemnitates, quæ non interveniunt in tacito conſenſu, non ſit tacita renovatio, quod eſt notabile. Quinto limita, quando ex parte conductoris non poſſet ſumi alia conjectura, niſi tacitus conſenſus manendi, ſeu perſeverandi, in prima conductione, tunc nimirum, quod inducatur tacita reconductio, quia alias delinqueret, ſi remaneret animo lucrandi fructus, & non ſolvendi penſionem, quod in dubio non præſumitur, *L. merito, ff. pro ſocio*, ut declarant Doctor. ſignanter Paul. de Caſt. *in dict. §. qui impleto*, ſecus ergo, ſi ſine delicto aliter poſſet remanere, veluti ſi in domo locata ipſe conductor partem haberet, nam ratione partis pro indiviſo poterit habitare totam domum, neque tenebitur ad penſionem patris conſocii, gloſſ. notab. *in leg. ſabinus, ff. commun. dividu.* Bald. *in cap. 1. §. præterea ducatus, de probi. feud. alien.* per Freder. Bald. Ang. & Imol. *in leg. duo fratres, ff. de acquir. hæred.* Paul. de Caſt. & ibi Jaſon. *col. pen. in leg. 1. C. qui teſta. face. poſ.* quod tamen tu limita, & intellige, quando domus erat ita ampla, quod ſufficiebat pars, quam iſte habebat ſibi ad inhabitandum: ſecus ſi talis pars non ſufficeret ſibi, imò eſſet aliam domum conducturus: nam tunc tenebitur ad penſionem partis conſocii: & ſimiliter intelligetur facta tacita reconductio, de qua hic, hoc probatur ex dic. notab. Alberi. quod non memini me alibi legiſſe *in leg. merito, ff. pro ſocio*, ubi limitat illud dictum in ſocio, qui aliam domum eſſet conducturus, *allegat. L. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condit. inde.* & fulcitur hæc limitatio maxima æquitate, pro qua facit gloſſ. notata. *in leg. adeo, §. fin. in gloſſ. fin. ff. de acquir. rerum dom.* ubi tex. dicit, quod ſi arbor poſita propè confinium in vicinum fundum radices egerit, eſt communis, ſed limitat, & intelligit gloſſ. prædicta, quando non poterat ſuſtentari ex prima terra: alias eſt illius tantum, in cujus fundo arbor nata eſt, facit etiam, quia quando pars ſua non eſſet ſufficiens, non

año (5) que viene: e es tenudo de dar por ella, tanto quanto ſolia dar en vn año de los paſſados. Mas ſi fueſſe caſa, o torre, o otro edificio, non ſeria aſsi: (6) ca eſtonce es tenudo el que la caſa tiene logada, de dar por aquel tiempo que la tuuiere demas, quanto y durare, o biuiere; contandolo ſegund el tiempo paſſado. E la razon, por que ha eſte departimiento entre el arrendamiento de las heredades, e de las caſas, es eſta: porque aquel tiempo que tuuieſſe demas la heredad, de lo que deuia, podria ſer en tal ſazon, que deſpues non fallaria el ſeñor, a quien la arrendaſſe, e perderia porende la renta, e el fruto deſſe año; mas en las caſas, non es aſsi, que en todas las ſazones del año ſe puede ome ſeruir dellas, o las puede ome logar.

LEY XXI.

De los que arrendaren heredades, o otras coſas; que ſi las embargaren aquellos que las arrendaren, que les deuen pechar los años, ſi non los ampararen podiendolo fazer.

Tienen arrendadas los omes, vnos de otros, heredades, o viñas, o huertas, o otras coſas ſemejantes; e toman otroſi a loguero, caſas, o tierras, o otros edificios: e acaeſce a las vegadas, que reciben embargos, de guiſa, que non pueden vſar, nin aprouecharſe dellas. E porende dezimos, que ſi los ſeñores deſtas coſas ſobredichas, o otros aquien lo ellos pudieſſen vedar, (1) embargaſſen en alguna manera, a los que las touieren arrendadas, o alogadas, que non pudieſſen vſar, nin aprouecharſe dellas, que les deuen pechar todos los daños, e los menoſcabos, que vinieren por tal razon como eſta. E aun deuenles pechar demas deſto, las ganancias (2) que pudieran auer fecho, en aquellas coſas que tenian arrendadas, o alogadas, ſi non gelas ouieſſen ellos embargado. Mas ſi otros eſtraños, que non fueſſen los ſeñores dellas, nin atales omes a quien lo ellos pudieſſen vedar, les fizien atal embargo; ſi aquellos que las embargan, han alguna razon derecha (3) por ſi, por que lo fazen aſsi como por ſer ſeñores dellas, o por tenerlas empeñadas, o por otro derecho que ouieren ſobre ellas, por que lo pudieſſen fazer; dezimos, que ſi aquellos que las dieron a arrendamiento, o a loguero, eran ſabidores deſto, que deuen pechar a los otros, todos los daños, e los menoſcabos, con las ganancias que pudieran y fazer, ſegund diximos quando lo ellos embargaſſen. Mas ſi quando lo ellos arrendaron, o logaron, non fueſſen ſabidores, (4) que los otros ouieſſen derecho en ellas; eſ-

Camillo lib. 3. Controv. cap. 3. per tot.

---

non diceretur habere domũ, juxta notata *in leg. Legato, generaliter in princ.* ſignanter per Paul. de Caſt. *ff. de legat.* 1. & tene cordi iſtam limitationem. Limita etiam, & intellige iſtam 5. limitationem, quando poſt primam conductionem conductor haberet partem in domo conducta: ſecus ſi tempore quo primo conduxit, jam habebat partem in domo, licet talem, quæ ſufficeret ad habitandum, & nihilominus conduxit partem ſocii, ut haberet magis ſpatioſam domum: nam tunc manendo in domo ex tacito conſenſu induceretur dicta tacita reconductio, *argu. leg. mela.* §. 1. *ff. de alimen. & ciba. legat.* & quia eadem voluntas præſumitur durare, niſi conſtet de contrario, *L. ſi pater in princ. ff. de manu. vindict.* gloſſ. *in cap. de neptis*, 31. *quæſt.* 2. *L. cum hic ſtatus*, §. 1. *cum ſequenti, ff. de donat. inter virum, & uxorem, L. cum tacitum, & L. eum qui, ff. de probat. cap. majores, de Baptiſ.* & quod notat Joan. And. *in addition. ad Specul. tit. de locato.* §. *fin. verſic.* 98. *in addit.* ſuper verbo *poſiit.*

(5) *Aquel año.* Quid ſi percipiatur fructus bis in anno, vel quolibet menſe, vid. Bart. bene iſta declarantem *in dic.* §. *qui impleto, verſic. quæro*, quæ eſt ratio, & Bald. *in leg. legem, in fin. C. eod.*

(6) *Non ſeria aſsi.* Aliquando tamen idem eſſet in prædio urbano, quod in ruſtico, ut declarat Bart. *in dict.* §. *qui impleto*, & Bald. *in dict. leg. legem*, quos vid. & eorum dicta fundantur ex ratione differentiæ inter urbanum, & ruſticum prædium poſita in iſta lege, lex tamen fori, *lib.* 3. *tit.* 17. *leg. pen.* vult idem eſſe in prædio urbano, per quam ita dicit Peregrina *in parte location. quæſt.* 2. *in littera b.* oporteret tamen probari de obſervantia talis legis fori, alias ſtaretur huic leg.

LEX XXI.

Si conductor impeditur uti re locata per dominum, vel alium in caſu non permiſſo, quem dominus poteſt prohibere, tenetur ei dominus ad damnum, & lucrum, quod inde erat habiturus, ſi prohibitus non fuiſſet: idem ſi ex cauſa juſta prohibere non poteſt impedientem, quam ſciebat locator tempore locationis: ſed ſi ignorabat, tenetur dumtaxat ad recepta: & tenetur juſte impediens conductori ad meliorationis æſtimationem. Et prædicta habent locum, niſi conductor tempore contractus ſcivit juſte poſſe impediri: tunc enim denegatur ei actio contra locatorem, hoc dicit.

(1) *Vedar.* Veluti ſi erant famuli, vel ſervi, vel ſubditi locatoris, *L. ſervus, ff. de action. & obligat. L. non videtur*, §. *qui juſſu, ff. de regul. jur.* ubi gloſſ. & per Joan. And. *in cap. propoſuit, de conceſsion. præben.* ubi & Abb. *pen. col.* & ſi poſſet providere: ne vis fieret colono, ſi non fecit, tenetur ad totale intereſſe, ut hic, & *in leg. ſi fundus, cum LL. ſequen. ff. eod.* & per Bart. *in leg. ſi uno*, §. *item cum quidam, verſic.* 3. *caſu principali, ff. eod.*

(2) *Ganancias.* Iſtud lucrum poteſt dupliciter conſiderari, primo habito reſpectu ad extimationem fructuum, & proventuum: quia fructus, & proventus erant majoris extimationis, quam pretium ſolvendum, & iſtud tale lucrum poteſt peti etiam à non ſolito negotiari, *ut in dict. leg. ſi fundus, & in leg. ſi in lege*, §. *colonus, ff. eod.* iſtud enim dicitur intereſſe circa rem, & ideo indiſtincte pertinet ad conductorem, *L. ſterilis*, §. *ſi per venditorem, ff. de action. empt.* & notatur per Bart. *in leg. ſi merces*, §. *vis major. ff. eod.* Secundo poteſt conſiderari iſtud lucrum, quia ſi talem utilitatem ex fundo conductor percepiſſet, potuiſſet cum pecunia inde habita negotiari, & lucrari, & tale lucrum non poteſt peti: quia dicitur intereſſe extra rem, *ut in dict.* §. *ſi per venditorem*, neque de tali intereſſe, ſeu lucro loquitur iſta lex, ut patet, cum dicit (*en aquellas coſas que tenian alogadas, &c.*) quod intellige in non ſolito negotiari: nam in ſolito negotiari communis opinio Bar. & Doctorum eſt *in leg. unica, C. de ſenten.* quæ pro eo, quod intereſt, & *in leg.* 3. §. *fin. ff. de eo. quod certo loco*, quod certo loco, quod tale lucrum peti poſsit, & in terminis locationis tenet Socinus *conſil.* 156. *vol.* 2. *incipit pro fundamento, col.* 4. *verſic.* 2. *conſiderari poteſt.*

(3) *Razon derecha.* Idem dic, ſi factum tertii ſit injuſtum, cui locator non poteſt reſiſtere, *L. ex conducto.* §. 1. *ibi incurſus hoſtium, ff. loca.* & notat Bart. *in leg. ſi uno*, §. *item cum quidam, col.* 2. *eod. tit.* ubi intelligit, niſi culpa locatoris tale factum injuſtum fieret propter inimicitiam, quam habebat cum eo, *ff. eod. L. ſi merces*, §. *culpæ.*

(4) *Sabidores.* Approbat opinionem gloſſ. *in leg. ſi quis domum in princip. ff. locati*, contra quam tenebat Paul. de Caſtr. ibi.

tonce, non ſerian tenudos de lo pechar, mas de tanto, quanto ouieſſen reſcebido (5) dellos por razon del arrendamiento, o del loguero: e ſi non ouieſſen recebido nada, non han demanda ninguna contra ellos. Pero ſi aquellos que tenian las coſas arrendadas, o alogadas, ouieſſen fecho miſſiones, (6) en labrar, o endereçarlas que fueſſen tales, por que valieſſen mas, eſtonce, aquellos que gelas embargaron, ſon tenudos de gelas dar, y pechar, a bien viſta del Judgador. E eſto que diximos en eſta ley, ſe entiende, ſi los arrendadores auian buena fe quando las arrendaron, cuydando que aquellos de quien las recibieron, auian derecho de las arrendar, o de las logar; ca ſi ellos auian mala fe, ſabiendo que eran de otro, eſtonce non aurian demanda (7) ninguna en eſta razon, contra aquellos de quien las tenian.

LEY XXII.

De los frutos que ſe pierden, o ſe deſtruyen, por algunn ocaſion; que non es tenudo aquel que los arrienda, de dar la renta que prometio por ellos.

Deſtruyendoſe, o perdiendoſe los frutos de alguna heredad, o viña, o otra coſa ſemejante, (1) que touieſſe arrendada (2) vn ome de otro, por alguna ocaſion que acaeſcieſſe, que non fueſſe muy acoſtumbrada (3) de auenir; aſsi como (4) por auenidas de rios, o por muchas lluuias, o por granizo, o por fuego que los quemaſſe, o por hueſte (5) de los enemigos, o por aſſonadas de otros omes que los deſtruyſſen, o por Sol, o por viento muy caliente, o por aues, o por langoſtas, (6) o otros guſanos que los comieſſen, o por alguna otra acaſion, ſemejante deſtas, que tollieſſe todos los frutos; (7) dezimos, que non es tenudo el que lo touieſſe arrendado, de dar ninguna coſa del precio del arrendamiento, que ouieſſe prometido a dar. Ca guiſada coſa es, que como el pierde la ſimiente, e ſu trabajo, que pierda el ſeñor la renta que deue auer. Pero ſi acaeſcieſſe, que los frutos non ſe perdieſſen todos, e cogiere el labrador alguna partida dellos; (8) eſton-

Camillo ubi supra
Molina tract. 2. disput. 485.

---

(5) *Ouieſſen reſcebido.* Pro rata illius temporis, quo colonus frui non potuit re conducta, & ſic ad exonerationem mercedis pro rata, *ut in leg. ſi fundus, cum leg. & hæc diſtinctio in fine princ. ff. eod.*

(6) *Miſsiones.* Vide de hoc *in leg.* 4[illegible]. *tit.* 28. *part.* 3. & quæ ibi dixi.

(7) *Non aurian demanda.* Adde *L. fundum, C. de eviction. & L.* 19. *tit.* 5. *ſupra ead. part.* & quæ ibi dixi.

LEX XXII.

Non tenetur conductor ad ſolutionem, ſi omnes fructus rei locatæ occaſione non multum conſueta deſtruantur: ſicut innundatione aquarum, pluvia nimia, grandine, igne, ſole, vento nimis calido: exercitu inimicorum, aut aliorum aſſonata, avibus, locuſtis, aut vermibus in his non tenetur conductor, ſed ſi pars fructuum remanſit, eligit conductor reditus ſolvere, aut deductis expenſis fructus domino reſtituere, ſed ſi culpa conductoris, ſeu herbarum, vel ſpinarum ibi naſcentium, vel per ſe fructus conſumuntur, pereunt periculo conductoris, hoc dicit.

(1) *Semejante.* Sed in urbanis agris conductis quomodo propter ſterilitatem fiet remiſsio, dic ſecundum Bald. *in addition. ad Spec. tit. de locator. col.* 1. quod erit, quando ex domo fructus, & utilitas percipi non poteſt propter guerram, vel malum ſtatum civitatis.

(2) *Arrendada.* Quid ſi conduxerat ad longum tempus, an tunc remittatur penſio propter ſterilitatem, Bald. tenet, quod ſic *in leg.* 1. *col.* 3. *C. de jur. emphyt.* ex eo: quia merces, ſeu penſio commenſuratur cum fructibus, & idem vult *in* 2. *lectu. illius leg. col. pen.* ubi aſsignat aliam rationem diverſitatis, inter conductorem ad longum tempus, & emphyteotam, & adde Alexand. *conſil.* 28. *vol.* 4. Adde etiam, quod procederet diſpoſitio hujus legis, ſive præſtet mercedem in pecunia, ſive in certa quantitate fructuum, licèt tunc non dicatur propriè locatio, ſed contractus innominatus, ſecundum gloſſ. *in leg. excepto, C. eod.*

(3) *Muy acoſtumbrada.* Nota hoc verbum: nam ſi ex conſueto caſu fortuito corrumpuntur, non tenebitur dominus ad remiſsionem mercedis, ſolum ergo tenebitur propter caſus inſolitos, & hoc idem probatur *in leg. ex conductor.* §. *ſi vis tempeſtatis, verſic. ſed & ſi vendo*, ibi fervore ſolis non aſſueto, & *in verſic. ſi vero nihil extra conſuetudinem, ff. eod.* quod Alber. *in leg. licet, C. eod. in fin.* dicit nota indignum inferens ad tempeſtates, quæ ſæpe accidunt in Lombardia, ut per eas non fiat remiſsio.

(4) *Aſsi como.* Hic enumerat caſus fortuitos, ut & enumerantur *in dict.* §. *ſi vis*, & adde *L.* 3. *tit.* 2. *ſupra ead. part.* & vid. quæ ibi dixi.

(5) *Hueſte.* Limita, & intellige, quando ſupervenit guerra, & incurſus hoſtium poſt contractum locationis: ſecus ſi antea erat guerra, quia imputandum eſt eis, qui ſciverunt ſtatum, & conditionem rei, & non providerunt, unde non excuſantur à penſione, ſecundum Bald. *in* §. *vaſſalli, qui tempore de pace Conſtan. argu. leg. quæ bona*, §. *de illo, ff. de damn. infect.* & *in leg. habitatores*, §. *fin. eod. tit.* & fuit etiam hoc dictum Cy. quod idem Bald. allegat *in dict.* §. *ſi vis*, referens, quod iſtud dictum Cy. vehementer allegabatur contra emptores fructuum cujuſdam laci. Dicit tamen, quod pro eis dicebatur deteriorem conditionem agentium, quia ex natura contractus locator, & venditor ſciebat ſe teneri ad habere licere, & quod locator tenetur ad habere licere etiam de facto, *ut in dict.* §. *ſi vis*, licet ſecus ſit in venditore, *ut in leg. fin. C. de action. empt.* ſed placet primum dictum, & ſatis probatur in iſta leg. partitæ, quæ vult, quod talis ocaſio ſuperveniat poſt conductionem, cum dicit: *touieſſe arrendada, &c.* Si tamen ante locationem, conductore ignorante, caſus fortuitus venerit, vid. per Bald. *in leg.* 2. *C. de contrahen. emption.* & nota, quod in hac materia idem judicatur de timore, ſeu ſuſpitione belli, quod de ipſo bello, ſecundum Pet. de Ancha. *conſil.* 88. incipit *præmiſſa facti ſerie*, ubi notabiliter.

(6) *Langoſtas.* Adde *L. excepto, C. eodem.*

(7) *Todos los frutos.* Sumptum eſt ex *dict. leg. ex conducto*, §. 1. *verſic. ſed ſi labes, ff. eod.* ibi, *omnemque fructum, &c.* & quod ſi Clerici non potuerunt colligere fructus beneficiorum, propter incurſum hoſtium, an teneantur ad decimam, quam Papa aliquando imponit? Bald. dicit, quod non *in leg. acceptam in fin. C. de uſur.* allegat bonum text. *in leg. forma.* §. 1. *ff. de cenſib.*

(8) *Alguna partida dellos.* Intellige, ita quod ſit minus dimidia eorum fructuum, qui ſoliti ſunt colligi: nam ſi aſcenderent uſque ad dimidium, vel ultra, tunc non eſt ſterilitas, ſed fructuum exiguitas, quæ non inducit remiſsionem mercedis, *L. ſi uno*, §. *cum quidam, ff. eod.* quod autem ſic intelligi debeat, patet ex eo, quod hic dicit (*alguna partida*) & ſic verificatur in minori parte, quam dimidia, ut dicit gloſſ. ſingul. *in clemen.* 1. *in verbo, aut earum parte, de foro compe.* quam ad hoc dicit eſſe menti tenen-

tonce, en ſu eſcogencia (9) ſea, de dar todo el arrendamiento al ſeñor de la heredad, ſi ſe atreuiere a darlo; e ſi non, de ſacar para ſi las deſpenſas, e las miſiones, que fizo en labrar la heredad: e lo que ſobrare, delo al ſeñor de aquella coſa que tenia arrendada. Mas ſi ſe perdieſſe el fruto por ſu culpa, (10) aſsi como por labrar mal (11) la heredad; o por yeruas, o por eſpinas que nacieſſen en ella, tantas que lo tollieſſen; o ſe conſumieſſen los frutos por ſi miſmos; (12) o por mala guarda del arrendador; eſtonce ſeria el peligro del que touieſſe la coſa arrendada: e ſeria tenudo de dar el arrendamiento, en la manera que le ouieſſe prometido de dar.

LEY XXIII.

Por quales razones los Arrendadores ſon tenudos de dar las rentas, maguer el fruto de la coſa arrendada ſe pierda por occaſion.

PErdiendoſe los frutos de la coſa que es arrendada, por alguna occaſion que vinieſſe por auentura non ſeria tenudo de dar al ſeñor la renta, el que la prometiera: aſsi como de ſuſo diximos. Pero caſos y a, en que non ſeria aſsi. El primero es, ſi quando ſe fizo el pleyto de arrendamiento, ſe obligo el que reſcibio la coſa, que por qualquier occaſion (1) que ſe perdieſſe el fruto, a el perteneſcieſſe el daño. El ſegundo es, ſi reſcibieſſe la coſa, a labrar por dos años, (2) o mas: ca ſi en el vn año de aquellos ſe perdieſſen los frutros, por alguna deſtas ocaſiones que diximos en la ley ante deſta; y el año ante deſſe, o deſpues, (3) ouieſſe cogido tantos frutos, que, ſeyendo bien

Castillo ubi sup.

nendam, Abb. *in cap. ſuper eod. 2. notab. de eo, qui cogno. conſangui. uxoris ſuæ*, & dicit eam valde ſingul. Alexan. *in addition. ad Bart. in leg. item, quod ſabinus, ff. de hære. inſtit. in additione magna in fin.* & Jaſon. *in leg. ſtipulatio iſta, §. 1. col. 4. ff. de verbo. oblig.* & quid ſi fructus ejuſdem fundi conſiſtebant in frumento, & oleo, & frumentum totum perdatur, olei autem fuit abundantia, ex quo damnum frumenti ſuppleatur, vid. per Bald. *in leg. licet, C. eod. verſic. 9. quæro*, ubi tenet, quod tunc velamine ubertatis paupertas operitur.

(9) *En ſu eſcogencia.* Nota valde, nam tollit varietatem opinionum, quæ erant de jure communi, quando dicatur ſterilitas, in quo fuerunt tres opiniones magiſtrales magis communiter approbatæ. Prima, quod conſideretur vulgi opinio, ſecundum quam attento reditu percepto tempore illius locationis repuraretur ſterilem fuiſſe, ut notat gloſſ. *in leg. licet, C. eod.* ubi Salic. dicit, quod ita communiter tenetur. Secunda opinio erat, quod ibi eſſet ſterilitas, ubi conſtaret tantum eſſe damnum, quod conductor non percepiſſet dimidiam ejus, quod ſolitum eſt percipi, ut fuit de mente gloſſ. *in leg. ſi uno in princ. ff. eod.* & Bald. *in leg. licet, C. eod.* & Joan. de Imol. ubi declarat qualiter hoc colligatur ex illa gloſſ. *in cap. propter ſterilitatem, col. 2. eod. tit.* Tertia fuit opinio, ut ſterilitas dicatur, ſi attento pretio, quod ſolvitur, & deductis ſumptibus occurrentibus circa perceptionem redituum reperitur conductor deceptus ultra dimidiam juſti pretii, ut quia fructus qui ſuperſunt, non aſcendunt ad dimidiam pretii promiſsi, pro unaquaque locatione, ſecundum Bart. Bald. poſt Jacob. de Aret. *in dict. leg. licet*, & Bart. *in leg. ſi uno, §. ubicumque, ff. eod. tit.* Anton. & Joan. de Imol. *in dict. cap. propter ſterilitatem*, Paul. de Caſt. *in leg. ex conductos, §. 1. ff. eod.* Bart. etiam fuit in hoc varius: nam *in leg. ſi merces, §. vis major, ff. eod. tit.* dicit, quod tunc dicitur ſterilitas eveniſſet, quando deductis expenſis, quas fecit colonus, nil ultra remanet de fructibus: quæ opinio, ſecundum Abba. *in dict. cap. propter*, eſt contra illum text. ut ibi per eum, ubi Joan. And. ponit aliam opinionem, vide ibi latè per Joan. de Imol.

Iſta noſtra lex decidit, ut tunc dicatur ſterilitas, quando aliqua pars fructuum remanſit, licet non omnes fuerunt conſumpti, & quod tunc ſit in electione coloni retinere fructus, & ſolvere penſionem, vel ſi hoc nolit deducere, poſsit ſumptus ex fructibus perceptis, & ſi qui ſuperſint illos locatori relinquat, & ſic videtur hic approbari ſecunda opinio ſupra poſita, & additur, quod hic diſponitur de electione conductoris: nam Bald. *in dict. leg. licet*, cum tetigit iſtam opinionem, ſubjunxit hæc verba, colonus ergo non reſpondebit illo anno, tamquam nummis colens, ſed tamquam partiarius non deductis expenſis, ut extra de decimis, *cap. tua nos*, quod ergo hic diſponitur, deviat ab illo dicto: ideo tene menti.

(10) *Por ſu culpa.* Et adde, quod culpa ſua eſſet, ſi non ſolvit decimas, *ut in cap. revertimini, 16. quæſt. 1.* & tenet in terminis Joan. And. poſt Hoſtien. *in cap. propter, de locato. ſuper parte ſine culpa*, & Dominicus *in cap. 1. ad fin. de decimis, lib. 6.* & adde ad iſtam legem, *leg. ex conducto. §. 1. ff. eod.* ibi, ſi qua tamen vitia, *& L. ſi merces, §. culpæ, eod. tit. & dict. cap. propter ſterilitatem*, & facit, quod ſi intruſus in majoria, fecit aliqua damna in rebus majoriæ propter odium, & inimicitiam illius, ad quem pertinebat, veluti ſi abſcidit montes, vel extirpavit vineam, quod ſi poſtea ille ad quem pertinebat, recuperet majoriam, vel filius ejus, quod poterit ab eo recuperare damna illata in rebus majoriæ propter ejus odium, & inimicitias, & videtur de hoc caſus, ſecundum Bart. ibi *in leg. ſi emancipato. ff. de lega. præſ.*

(11) *Labrar mal.* Adde *L. ex conducto. in fin.* ibi ſi non coluiſti, *ff. eod. & L. ſi merces, §. conductor. eod. tit.*

(12) *Por ſi miſmos* Hoc verbum limita, niſi id contigerit vitio ſoli: nam & ſi fuiſſent percepti, fieret propter hoc remiſsio, ſecundum Hoſt. & ibi Imol. *in cap. propter ſterilitatem, eod. tit.* ubi vid. Joan. de Imol. *col. 11.*

LEX XXIII.

Si ad caſum fortuitum ſe obligavit conductor, vel cum ad duos, vel plures annos conduxiſſet, & potuit deductis expenſis ex fructibus cum ubertate præcedentis, vel ſequentis anni ſterilitas compenſari, tenetur ad ſolutionem pretii. Item ſi reditus fortè, & non ob induſtriam, & culturam coloni augeantur, ita quod fundus attulit duplum ejus, quod dare ſolebat, duplicatur domino merces illius anni: quia ad quem periculum ſpectat, ſpectare debet, & commodum, hoc dicit.

(1) *Por qualquier occaſion.* Innuit iſta lex ſufficere generalem renuntiationem fortuitorum caſuum, licet aliqui caſus non exprimantur, quando generalis renuntiatio fit in contractibus, quam opinionem tenuit Salic. *in leg. 1. C. commo.* vide de jure communi, quæ dixi *in leg. 3. titul. 2. ſupra ead. part.* & adde ad iſtam legem *L. licet, C. eod.*

(2) *Por dos años.* Et ſic ſub una locatione: nam ſi eſſent diverſæ, non procederet, quod hic diſponitur de compenſatione reſpectu ubertatis, ut hic innuit, & tenet Bald. & Salic. *in dict. leg. licet, C. eod.* niſi fieret per modum prorogationis, vid. ibi Bald. *verſic. 10. quæro.*

(3) *O deſpues.* Sive ſit annus immediatè ſequens, ſive interpollatus, ut hic innuit, & tenet gloſſ. *in dict. leg. licet, C. eod.* ubi & tenet Salic. & tenet Hoſt. Imol. & Abb. *in dict. cap. propter ſterilitatem, eod. tit.*

bien aſmado, abondaria (4) para pagar el arrendamiento, e las deſpenſas del labrador, por ambos los años; eſtonce, tenudo ſeria de pagar el arrendamiento: e maguer el ſeñor de la heredad le ouieſſe quitado la renta (5) de aquel año en que ſe perdieſſen los frutos, ſi en aquel año que vinieſſe deſpues deſſe cogieſſe atantos, que abondaſſe a ambos los años, ſegund es ſobredicho, puedegelo demandar. Otroſi dezimos, que ſi por auentura acaeſciere, que la heredad, o la coſa arrendada, rendiere tan abondadamente vn año, que pueda montar mas del doblo, de lo que ſolia rendir, vn año con otro, comunalmente; que eſtonce deue, otroſi, el que la tiene arrendada, doblar el arrendamiento; ſi eſta abundancia vino por auentura, (6) e non por acuçia del que la labraſſe, de mas labores que ſolia, o por otras mejorias que fizieſſe en la coſa. Ca guiſada coſa es, que como al ſeñor perteneſce la perdida de la occaſion que viene por auentura, que ſe le ſiga bien, otroſi, por la mejoria que acaeſce en la coſa por eſſa miſma razon.

LEY XXIIII.

De los mejoramientos que los arrendadores fazen en las coſas que tienen arrendadas, como el ſeñor los deue refazer al arrendador.

MEjoran, a las vegadas, los arrendadores, los heredamientos, e las otras coſas, que tienen arrendadas; faziendo y lauores, o coſas de nueuo, e plantando (1) y arboles, o viña, porque la coſa vala mas de renta, a la ſazon que la dexan, que quando la tomaron: e porende es derecho, que aſsi como quando fazen daño en la coſa arrendada, que ſon tenudos de lo mejorar; bien aſsi les deue ſer conoſcido, e guarlardonado, el mejoramiento que y fizieren. E porende dezimos, que el ſeñor tenudo es, de dar las miſsiones, (2) que fizo en aquellas coſas que mejoro; o de gelas deſcontar del arrendamiento. Fueras ende, ſi en el pleyto del arrendamiento fueſſe pueſto, que fizieſſe de lo ſuyo tales lauores, e mejorias, como eſtas que de ſuſo diximos: ca entonce, (3) ſeria tenudo de guardar el pleyto, ſegund que fue pueſto.

LEY XXV.

Del almazen que vn ome loga a otro, para tener olio, o otra coſa ſemejante; que no es tenudo de pechar el daño que acaeſce en el.

LOgando vn ome a otro algund almazen, en que metieſſen olio, o otra coſa ſemejante; ſi quando gelo logo, non le prometio (1) de guardarle aquello que y metieſſe, ſi alguna coſa ſe perdieſſe a aquel que lo reſcibio a loguero, non ſeria tenudo el ſeñor de pecharle porende ninguna coſa. Fueras ende, ſi le pudieſſe prouar, que por

Garcia & Expensis cap. 18. n. 10. Molina tract. 2. disp. 496. n.º 3. Alvarez Velasco de jur. emphi. q. 25 n. 32.

(4) *Abondaria.* Declarat bene, quando dicatur ubertas: ſuper quo fuerunt opiniones, de quibus per gloſſ. *in leg. ſi uno in princ. ff. eod. & C. eod. L. licet*, & per Paul. de Caſt. *in leg. ex conducto. §. 1. ff. eod.* & tene menti iſtam legem, quia deviat in aliquo ab his, quæ gloſſ. & Doctores tradunt in dictis locis, & iſta lex ſequi videtur opinionem Nico. de Matar. quam recitat Bald. *in dict. leg. licet, verſic. 9. quæro, C. eod.*

(5) *Quitado la renta.* Et ſi utatur verbo donationis, ut habetur *in leg. ſi uno in princ. ff. eod.* quia verba accipiuntur, ſecundum ſubjectam materiam.

(6) *Por auentura.* I. caſu fortuito, veluti ſi locavit molendinum, ex quo locator conſuevit recipere quinquaginta: nunc vero, quia alia molendina ſunt deſtructa, vel ruinata, recipit centum, ſecundum Bart. *in leg. ſi merces, §. vis major. ff. eodem*, & Abb. *in cap. propter ſterilitatem ad fin. eod. titul.* ſecus vero ſi aliqua augmentatio veniret, propter bonitatem rei locatæ, vel propter induſtriam coloni. Adde Paul. de Caſt. *in leg. cotem, §. qui maximo, ff. de publi. & vectig.* ubi ponit iſtud exemplum de molendino: & intelligit, quando augmentum venit ex caſu, quem veriſimiliter contrahentes non potuerunt excogitare, & ſupervenit poſt contractum locationis: ubi etiam ponit aliud exemplum, vid. ibi.

LEX XXIIII.

Tenetur dominus conductori ſolvere meliorationis expenſas operis novi plantationis rei: niſi aliter conveniat: quia ſicut ſolvit deteriorationem, juſtum eſt, quod habeat de melioratione remunerationem, hoc dicit.

(1) *Plantando.* Et ſic loquitur iſta lex, non ſolum quando expenſæ ſunt neceſſariæ: verum etiam ſi ſint utiles, hoc idem probatur in *leg. dominus borreorum, §. in conducto. & in leg. pen. ff. eod.* & dicit Paul. de Caſt. *in dic. §. in conducto*, quod neceſſariæ indiſtinctè repetuntur: utiles verò tunc quando factæ ſunt de voluntate locatoris tacitè, vel expreſsè: vel ſi non affuit voluntas, non ſunt graves locatori per leges, quas ibi allegat. & add. *L. 40. tit. 28. par. 3.*

(2) *Las miſsiones.* Sed an poſsit aſportare res illas, quas appoſuit meliorando domum: dic, quod ſi hoc vellet conductor poteſt dummodo commodè id fieri poſsit, *ut in leg. ſed addes, §. ſi inquilinus, ff. eod.* & nota, quod procedit diſpoſitio hujus leg. etiam in conductore ad longum tempus, ſecundum Bald. *in rubr. C. de jure emphyt. col. 1.*

(3) *Ca entonce.* Idem videtur, & ſi non ſit expreſſum ex pacto, quod meliorationes fieri debeant per colonum: ſed generaliter fuerit dictum, quod colonus rem melioraret, ſeu data fuit ad meliorandum, ut vult Bald. *in dic. leg. colonus, quæ eſt L. pen. ff. eod. in princ. ad fin. 2. lectu.*

LEX XXV.

Non tenetur locator de re perdita in apotheca locata, niſi in ſe cuſtodiam recipit: aut ejus culpa, vel dolo perdatur: de fortuito autem caſu non tenetur, hoc dicit.

(1) *Non le prometio.* Innuit iſta lex, quod locator horrei non tenetur de cuſtodia, quando id ſpecialiter non promiſit, ſed contra *dict. leg. cum in plures, §. fin. ff. eod.* dum dicit, cuſtodiam autem horreorum conductoribus præſtare debet, *& L. 1. C. eod.* ſolve ſecundum Azo. *C. eod. in ſumma, & gloſſ. in leg. dominus, ff. eod.* cujus dictum videtur ſequi iſta lex, quod debet intelligi, quando expreſſe, vel tacite per traditiouem clavium locator renunciaret cuſtodiæ: ſecus ergo ſi non expreſsiſſet ſe nolle teneri ad cuſtodiam, vel claves non tradidiſſet, quia tunc teneretur ex ex levi culpa propter malam cuſtodiam, & ita intelligatur dictus §. fin. quia tamen iſta lex non facit iſtam diſtinctionem, & generaliter vult locatorem horrei, non teneri de cuſtodia, dic, & melius ſecundum Jacob. de Aret. Odo. & Alber. *in dict. leg. 1.* & Bart. *in dict. leg. dominus*, quod quando quis locat totam domum remotam à ſtatione, & cuſtodia ſua, tunc locator non tenetur ad cuſtodiam, ex quo infert Bart. quod domini, qui habent apothecas, & locant eas ad nihil tenentur: & ita procedit, quod hic dicitur, & probatur *in dict. leg. cum in plures, §. fin.* quando verò quis non locat totam domum, in qua ſunt horrea, ſed ipſe retinet eam, & pro horreis percipit mercedé, tunc procedit diſtinctio Azo. & gloſſ. *in dict. leg. dominus.* An autem tunc propter traditionem clavium liberetur à cuſtodia, vide per Paul. de Caſt. *in dict. leg. dominus*, & per Alberi. poſt Odo. *in dic. leg. 1.* qui volunt, quod totaliter non liberetur, vide ibi per eos.

por ſu culpa, (2) o por engaño que le ouieſſe fecho, ſe perdieſſen aquellas coſas. Pero ſi el ſeñor del almazen ouieſſe y pueſto (3) algund ome ſuyo, o eſtraño, por guarda de aquellas coſas; eſtonce tenudo ſeria de leuarle ante el Judgador de aquel lugar, porque le pregunten, (4) e ſepan del, como acaeſcio aquella perdida. Mas ſi quando le dio el almazen a loguero, recibio ſobre ſi el ſeñor, la guarda de las coſas que y metieſſe; eſtonce tenudo ſeria, de pecharle todo quanto y perdieſſe. Fueras ende, ſi la perdida acaeſcieſſe por alguna ocaſion, (5) que auinieſſe por auentura, ſin culpa del ſeñor del almazen; aſsi como por fuego, o por fuerça de ladrones, o de enemigos, o de otra coſa ſemejante.

L E Y XXVI.

Como los oſtaleros, e los aluergadores, e marineros, ſon tenudos de pechar las coſas que pierdieren en ſus caſas, e en ſus nauios, aquellos que ay reſcibieren.

Ley 7. tit.11. lib. 7. Recop.

CAualleros, o mercaderos, o otros omes que van camino, acaeſce muchas vegadas, que han de poſar (1) en caſa de los oſtaleros, (2) e en las tauernas; (3) de manera, (4) que han de dar ſus coſas a guardar a aquellos que y fallaren, fiandoſe en ellos, ſin teſtigos, (5) e ſin otro recabdo ninguno; e otroſi los que han a entrar ſobre mar, meten ſus coſas en las naues en eſſa miſma manera, fiandoſe en los marineros: e porque en cada vna deſtas maneras de omes acaeſce muchas vegadas, que ay algunos que ſon muy desleales, (6) e fazen muy grandes daños, e maldades, en aquellos que ſe confian en ellos; porende conviene, que la ſu maldad ſea refrenada con miedo de pena. Onde mandamos, que todas las coſas que los omes que van camino, por tierra, o por mar, metieren en las caſas de los oſtaleros, (7) o de los tauerneros, o en los nauios, que andan por mar, o por los rios; aquellas que fueren y metidas, con ſabiduria (8) de los ſeñores de los oſtales, o de las tauernas, o de las naues, e de aquellos que eſtouieren y en lugar dellos, que las guarden de guiſa que ſe non pierdan, nin ſe menoſcaben: e ſi ſe perdieſſen por ſu negligencia, o por engaño que ellos fizieſ-

(2) *Por ſu culpa.* Non intelligas de culpa malæ cuſtodiæ: quia ut dixi in gloſſ. proxima, ad hanc non tenetur locator totius domus, ſeu horrei ſeparati à domo, & cuſtodia locantis. Sed de alia culpa veluti ſi noluit tradere claves, vel alias culpam, vel dolum commiſit, unde res deperditæ fuerunt, & intelligendum videtur de culpa lata, nam de levi iſto caſu non teneretur, ut & fuit de mente Azo. *C. eod. in ſumma*, licèt confusè loquatur: non verò de levi, vel leviſsima, niſi talis culpa levis, vel leviſsima conſiſteret in faciendo: quia tunc æquipararetur latæ culpæ, ut notat Bart. *in leg. quod nerva, verſic. item quæro,* 11. *col. ff. depoſit.*

(3) *Ouieſſe y pueſto.* Intellige, quando conductores domini rerum depoſitarum tempore depoſitionis ſciebant per cuſtodes horrea exerceri, ut dicit gloſſ. *in leg. ex divi, C. eod.* vel quando ſciente, & patiente conductore, vel conſentiente locator cuſtodes appaſuit: quia tunc non tenebitur de eorum mala cuſtodia, ſed tantum, quod eos exhibeat, ut & fuit de mente Azo. *C. eod. in ſumma, col. pen. ad fin.* & gloſſ. *in dic. leg. dominus*, & tenet etiam Paul. de Caſt. ſecus ſi ignorante conductore: quia tunc ex appoſitione cuſtodum, videtur in ſe recipere cuſtodiam, *ut in leg. ſi ut certo, §. ſi me rogaveris, ff. commo.* & de eorum mala cuſtodia teneretur, neque liberaretur eos exhibendo, *L. videamus in princ. ff. eod.* quod intellige, quando apponeret cuſtodem in ipſo ingreſſu contractus: ſecus ſi ex poſt facto, *ut in dic. leg. ſi ut certo, §. ſi de me*, & per Bald. *in dic. leg. ex divi, C. eod.*

(4) *Pregunten.* An torqueantur: vid. Bald. *in dic. leg. ex divi*, & quæ habentur *in dic. leg. dominus*, eſt enim præſumptio contra cuſtodem, quando res cuſtoditæ non reperiuntur, vel locus cuſtodiæ reperitur factus, ut dicit Ange. *in dic. leg. ex divi.*

(5) *Ocaſion.* Id eſt, caſu fortuito, ut ſubjicit hic, *& C. eod. L.* 1. *de levi*, ergo & etiam de leviſsima culpa tenebitur, quando recipit in ſe cuſtodiam, & ſic approbatur hic opin. gloſſ. *in dic. leg. dominus*, quæ fuit etiam Azo. *C. eod. in ſumma, col. pen. per leg. qui mercedem, ff. eod.* licèt Paulus de Caſt. ibi contrarium voluit, imò quod iſto caſu tantum teneretur de levi culpa, & reſpondit *ad dic. leg. qui mercedem*, quod ibi principaliter recipiebat mercedem pro cuſtodia, in caſu vero hujus leg. non principaliter pro cuſtodia, ſed pro uſu horrei.

L E X XXVI.

Recepti in caupona, vel navigio: ſciente domino, vel ejus locum tenente recuperant ibi perdita domini negligentia culpa, ſeu dolo, ſed non tenetur dominus de caſu: nec tenetur, ſi antequam eos reciperit, dixit, quod cuſtodirent res ſuas, quia ſi perderentur, nolebat teneri, aut ſi eis dedit domum ad partem, vel arcam cum clave, ut ibi cuſtodirent res ſuas, hoc dicit.

(1) *Han de poſar.* Traditur Symonem illum leproſum, de quo in Evangelio eſſe ſanctnm Julianum, ob cujus memoriam viatores dicunt. Pater noſter, ut inveniant bonum hoſpitium, vi. per Carthuſienſem, *par.* 2. *cap.* 25.

(2) *Oſtaleros.* Iſti ſunt ſtabularii, de quibus, *ff. nautæ caupo. ſtabula. per totum*, & dicuntur à ſtabulo, id eſt loco in quo equi, & alia jumenta recipiuntur, ut dict. gloſſ. *in leg. palam in princ. ff. de ritu nup.*

(3) *Tauernas.* Loca ſunt, ubi comeſtibilia venduntur, & comedentes recipiuntur, vid. per gloſſ. *in dic. leg. palam in princ.* ſuper parte *taberna.*

(4) *De manera.* Id eſt, neceſsitantur quodammodo ad hoc: quia de neceſsitate ad iſtos recurritur: non ergo habebit locum iſta lex in balneatore, ad quem non de neceſſitate: ſed de voluntate recurritur, ſecundum Rofre. *ſuper titul. naturæ caupo. ſtabu. §. final.* & Alberic. *in rubrica eodem titulo.* Tenebitur tamen de dolo, & lata culpa, ſecundum eos, an autem hoſpitator cogatur recipere hoſpites: videtur quod ſic, *ut in leg.* 1. *ad fin. ff. furti adverſus nautas*, ibi neque repellere poteſt iter agentes, & tenet gloſ. & ibi Bart. *in leg.* 1. *ff. eod.* ubi vide per Alber. *in rubrica*, niſi ex juſta cauſa recuſet, ut quia domus eſt plena hoſpitibus, vel hoſpes eſt inimicus ſuus, vel alias quid ſimile, & adde Bart. *in leg.* 1. *§. ſervi, ff. furti adverſus nautas.*

(5) *Sin teſtigos.* Innuit eſſe neceſſarios teſtes ad probationem rerum: quas hoſpes dicit recepiſſe hoſpitatorem, de quo tamen vid. quæ notat Bart. *in dict. §. ſervi, ff. furti adverſus nautas*, & per Bald. *in rubrica, C. de probat. & in leg.* 1. *& in leg. certi juris, C. locat.* & Ang. *in tract. maleficio. in parte fama publica, col.* 11.

(6) *Desleales.* Adde *L. primam in princ. ff. eod.* & ſecundum Bald. *in leg.* 1. *C. eod.* Communiter hoſpitatores iſti ſunt homines rapaces, & vulgares.

(7) *Oſtaleros.* Quid ſi amicus reciperet amicum? Dic, quod non habebit locum iſta lex, ſecundum Specu. *tit. de furtis, verſic. quod ſi amicus*, & fuit dictum Rofredi. ut tradit Alberic. *ff. naut. caup. ſtabul. L.* 1. & probatur *infra in iſta leg.* ibi: *è lo que diximos.*

(8) *Con ſabiduria.* Approbat opin. gloſſ. *in leg.* 1. *§. fin.*

zieſſen, o por otra ſu culpa, (9) o ſi las furtaſſen algunos de los omes que vienen (10) con ellos; eſtonce, ellos ſerian tenudos de les pechar todo quanto perdieſſen, o menoſcabaſſen. Ca guiſada coſa es, que pues que fian en ellos los cuerpos, e los aueres, que los guarden lealmente, à todo ſu poder, de guiſa que non reſciban mal, nin daño. E lo que diximos en eſta ley, entiendeſe de los oſtaleros, e de los tauerneros, e de los ſeñores de los nauios, que vſan publicamente a recebir los omes, tomando dellos oſtalaje, o loguero. E en eſta miſma manera, dezimos, que ſon tenunos de los gnardar eſtos ſobredichos, ſi los reciben por amor, (11) non tomando dellos ninguna coſa. Fueras ende en caſos ſeñalados. El primero es, ſi ante que lo teciba, le dize; que guarde bien ſus coſas, que non quiere el ſer tenudo de las pechar, ſi ſe perdieren. El ſegundo es, ſi le moſtrare, ante que lo recibieſſe, arca, o caſa, e le dize: Si aqui queredes eſtar, meted en eſta caſa, o en eſta arca, vueſtras coſas; e tomad la llaue della, e guardadlas bien. (12) El tercero es, ſi ſe perdieſſen las coſas por alguna ocaſion (13) qne auinieſſe, aſsi como fuego que las quemaſſe, o por auenidas de rios, o ſi ſe derribaſſe la caſa, o peligraſſe la naue, o ſe perdieſſen por fuerça de enemigos. Ca perdiendoſe las coſas por alguna deſtas maneras ſobredichas, que non auinieſſe por engaño, o por culpa dellos, eſtonce non ſerian tenudos de las pechar.

L E Y XXVII.

Como los oſtaleros, e los aluergadores, deuen recebir a los pelegrinos, e guardar a ellos, e a ſus coſas.

BIen aſsi como los mercadores, e los otros omes, que andan ſobre mar, o por tierra, con entencion de ganar algo; bien aſsi andan los gelegrinos, e los otros romeros, en ſus romerajes, con entencion de ſeruir a Dios, e ganar perdon de ſus peccados, e Parayſo. E pues que diximos en las leyes ante deſta, de los oſtaleros, e los marineros, que reciben a los Caualleros, e a los mercaderes, e a los otros omes que andan camino, en ſus caſas, o en ſus meſones, o en ſus nauios, que los guardaſſen, que no recibieſſen daño en ſus coſas; mucho mas guiſada coſa es, que fagan eſſo miſmo a los romeros, que andan en ſeruicio de Dios. E porende tenemos por bien, e mandamos a todos los aluergueros, e los marineros, de nueſtro Señorio, que los reſciban en ſus caſas, e en ſus nauios, e les fagan todo el bien que pudieren; e les guarden las ſus perſonas, e ſus coſas, de daños, e de todo mal; e que les vendan todas las coſas que ouieren meneſter, por aquellas medidas, e por aquellos peſos, e por tal precio, como lo venden a los otros, (1) que ſon moradores en cada vn lugar de nueſ-

Ley 1. tit.12. lib. 1. Recop.

fin. *ff. nautæ caupo. ſtabul. ſuper parte illatæ*, & vid. per Spec. *tit. de furtis, col.* 4. *verſic. quid ſi res immiſſæ*, & Ang. *in leg.* 1. *§.* 1. *ff. furti adver. nautas*, ubi quod videtur ſalvum fore recepiſſe, ſi ipſe recipiat, vel immiti patiatur, & ſic pati eſt recipe.

(9) *Culpa.* Etiam de leviſsima, ut notat gloſſ. *in leg.* 3. *§.* 1. *ſuper verbo* ſine culpa, *ff. nautæ caupo. ſtabu.* quid tamen, ſi poſtquam hoſpitator recepit mulas, ſunt ſibi per officialem arreſtatæ, an & tunc teneatur de leviſsima? Bal. *in leg. certi juris, C. iſto tit.* tenet, quod non quia tunc tamquam ſequæſter, magis quam tanquã hoſpes eſt cenſendus. Mutavit enim officium voluntarium quodammodo in neceſſarium, *ff. eod. L. videamus, §. qui vinum, & argum. ff. de lege commiſſo, L. fin.*

(10) *Que vienen.* Hoſpitator tenetur etiam de facto viatorum, & exercitor etiam de furto, ſeu damno aliorum vectorum, ut & habetur *in leg.* 1. *§. fin. cum leg. ſequenti, ff. naut. caupo. ſtabul.* quando enim ipſe recepit, tenetur de facto, etiam viatorum, ſeu vectorum: ſi verò ipſe non recepiſſet, tantum tenetur de facto ſuorum, quos in navi, vel in caupona habebat, non de facto viatorum, ut habetur *in leg.* 1. *§. ſervi ad fin. ff. furti adverſus nautas*, & ibi gloſſ. & Bart. ita intelligunt, cum enim caupo, vel exercitor, qui recepit, teneatur de leviſsima: & furtum non fiat ſine culpa leviſsima: tenetur de furto iſtorum, *L. cum duobus, §. damna, ff. pro ſocio*, gloſſ. *in leg.* 3. *ſuper parte ſine culpa, ff. nautæ caupo. &c.*

(11) *Por amor.* Intellige, quando qui recipiunt: habent officium hoſpitandi, & recipiendi mercede ſumpta: ſecus ſi non haberent tale officium, ut dixi ſupra de amico, & ſatis probatur hic.

(12) *Guardadlas bien.* Nota ex hoc verbo, quod ſola clavium traditio non liberat hoſpitantem à periculo cuſtodiæ de qua tenetur: niſi & addat hoc verbum, ſcilicet, è *guardadlas bien*, ex hoc enim tacitè videtur ſe eximere à cuſtodia, & transferre eam in hoſpitem, & quod dicit gloſ. *in leg. fin. verſic. item ſi prædixerit, ff. naut. caup. ſtabul.* quod ſola traditio clavium liberavit eum à leviſsima culpa, non eſt verum, & gloſſ. loquitur ex capite nihil allegans, ut dicit Bald. ibi & quia ſecundum Jacob. de Rave. dictum gloſſ. non eſt verum, quia ex hoc daretur cauponibus materia delinquendi, & habendi claves duplicatas, ut latius ibi recitat Alber. licet Ange. *in leg.* 1. *§.* 1. *ff. fur. adverſ. nautas*, dicit, quod traditio clavium liberet à leviſſima, tene menti iſtam legem partitarum: quia de jure communi non reperi, ita bene expreſſum, & ſubdit ibidem Alber. poſt Jacob. de Rave. quod idem dicendum, & ſi appoſuerit cuſtodem ad cameram ſuam, ut nihilominus hoſpitans teneatur *argu. ff. de acquir. poſſeſ. L. quarumdam, & C. de pact. conven. L. fin.* & adde Alber. *in leg.* 1. *C. loca.* poſt Odofr. & hoc videtur verius, licet aliud voluit Bald. in hoc, quando appoſuit cuſtodem *in dict. leg. fin. §. item ſi prædixerit, & in rubr. C. de poſi.*

(13) *Por alguna acaſion.* Adde L. 3. §. 1. *verſic. niſi quod damno fatali contigerit, ff. naut. capt. ſtabu.*

L E X XXVII.

Aliter tractantes peregrinos, quam convicinos ſuos in bonorum cuſtodia, & rerum venditione extra ordinem puniuntur judicis arbitrio, hoc dicit.

(1) *Como lo venden à los otros.* Adde *cap.* 1. *de empt. & vendit.* & facit, quod curialibus, qui Regis curiam ſequuntur, non poſsint vendi res cariori pretio, quam incolæ locorum inter ſe vendunt, pro quo facit, *L. animalia, C. de curſu public. lib.* 12. & per illam legem dicit ibi Joan. de Plat. quod validatur ſtatutum, quo diſponitur, quod in tranſitu armigerorum à republica conductorum, vel à ſuperiore tranſmiſſorum, pabula non vendantur cariori, ſed juſto pretio, non tamen eſt facienda prærogativa militibus, vel aliis privilegiatis perſonis in pretio rerum venialium, pluſquam fiat privatis perſonis in foro publico, *ut in leg. ſeptem diebus*, & ibi Joan. de Plat. *C. de erogat. milita. anno. lib.* 12. & ibi infert ex hoc, quod contra jus eſt ſtatutum, vel conſuetudo, qua cavetur, quod per tot dies fori nullus audeat emere prius, quam eſſent emptæ ſpecies, vel annonæ pro curialibus: quia per hoc venduntur viliori pretio ceſ-

tro Señorio; non les faziendo otra eſcatima, (2) en ninguna manera que ſer pueda: e los que contra eſto fizieren, (3) deuen recebir pena, por aluedrio del Judgador del logar, ſegund fuere el yerro, o el daño, que fizieren.

LEY XXVIII.

De las coſas que toman los omes a cenſo: a quien perteneſce el daño dellas, ſi ſe pierden, e como deue ſer pagado el cenſo.

Contractus emphyteuticus, en latin, tanto quiere dezir, en romance, como pleyto, o poſtura, que es fecha ſobre coſa rayz, (1) que es dada (2) a cenſo (3) ſeñalado, para en toda ſu

Ley 1. tit. 15. lib. 5. Recop.

ceſſantibus emptoribus, & dicit hoc ita fuiſſe de mente And. de Barulo, neque poteſt quis cogi vendere res ſuas pretio minus juſto, ut habetur *in leg. 2. ff. ad leg. Jul. de anno.* & probatur *in leg. decuriones in princip. ff. de admi. rerum ad civi. pertinen. & in leg. non enim, ff. rerum amot.* & intellige iſtam legem de pretio, ſecundum quod eſt in foro publico, *L. pretia reeum, ff. ad leg. falci.* ubi Bar. & probatur *in dict. leg. ſeptem diebus.*

(2) *Otra eſcatima.* Nam quidquid plus juſto quis appetit, ſive emptor, ſive venditor ſit, hoc turpe lucrum eſt, *cap. 1. ne clerici, vel monachi*, & ut dicit B. Auguſt. *in lib. 13. de Civitate Dei, cap. 3.* omnes ſunt communiter hoc vitio involuti, ut vili pretio emant, & caro vendant, & ideo non æquales ſunt, ubique frumenti, vinique menſuræ, ubi quidem emuntur majores, ubi venduntur minores, ut dicit philo. 5. *ethicorum*, & tradit Lucas de Penna *in dict. leg. ſeptem diebus.*

(3) *Fizieren.* Nota etiam, quod quando peregrini inhumaniter tractantur, non ſolum poſſunt habere recurſum judicem loci, ut hic ſubjicit, ſed etiam ad Epiſcopum, & iſte eſt caſus in quo contra laicos poteſt ſe intromittere, ut probatur *in dict. cap. 1. de empt. & vendit.* & ibi notat Joan. de Imol. qui & allegat. *cap. ſi quis romi petas, & cap. ſi quis, 24. quæſt. 3.* & notat Innoc. ubi Abb. *in cap. ſignificantibus, de offic. delega.* & adde *L. fin. §. item Epiſcopi, ff. de mune. & bono. & L. 1. C. de Epiſcop. audi.* & refert Joan. Andr. *in dict. cap. 1.* abbatem antiquum dicentem, quod audivit magiſtrum ſuum inducentem illud capitulum pro juriſdictione Eccleſiaſtica, contra temporalem, ut poſſet punire quoſdam, qui immiſcebant farinam favarum ceræ venali, quod dictum fortè non admittetur in foro ſeculari, licet Joan. de Imol. ibi dicat eſſe hoc dictum menti tenendum.

LEX XXVIII.

Emphyteoſis eſt datio rei immobilis ad annuum cenſum in ſcriptis celebrata: & fit cum partium voluntate ad vitam recipientis, vel etiam hæredum: & ſi res tota caſu perit, eſt emphyteota liberatus: ſed ſi remanet octava pars, tenetur ad totum cenſum. Item ſi emphyteota Eccleſiæ per biennium, aut laici ceſſet per triennium in cenſus ſolutione: etiam domino non petente, poteſt ei dominus rem: ſua auctoritate auferre, niſi poſtea infra decem dies ſine lite ſolvat: & niſi in his terminis ſolvat, incidit in commiſſum, & poteſt auferri res per dominum etiam ſine lite: quia dies ſtatuta pro domino interpellat, hoc dicit.

(1) *Coſa rayz.* Conſtituitur enim emphyteoſis ſuper immobilibus, non ſuper mobilibus, ut hic, *& in §. licenriam in authentica de alien. & emphy. collat. 9.* & notat gloſſ. *in §. adeo inſtitu. de locatione*, & Azo. *in ſumma, C. eod.* & hoc eſt de natura emphyteoſis, ut dicit Bald. *in leg. 1. in fin. C. de jure emphy.* ex quo dicit, quod ſi contineatur in inſtrumento, quod Eccleſia conceſsit in emphyteoſim olivetum in tali loco ſitum, quod intelligitur de terra olivata, non de arboribus pendentibus, & ſubdit, quod ſi actum eſſet, quod ipſæ arbores eſſent emphyteoticæ non fundus, quod valeret, donec arbores ſunt in fundo, propter immobilem radicem: & ſi veteres arbores ſiccantur, & novæ ex illis pullulent, duravit emphyteoſis: quia non eſt mortua radix productiva, imò vivit in plantis, *ff. de damn. infect. L. damni, §. is qui vicinas*, & quod emphyteoſis conſiſtat tantum in immobilibus. Adde Bart. *per text. ibi in authent. de non alienandis, §. emphyteoſim, 2. notab. colla. 1.* res tamen mobilis aſcripta ſolo poteſt dari in emphyteoſim, ut notat Joan. de Plat. per text. ibi *in leg. quemadmodum, C. de agric. & cenſib. lib. 11. allegat. dict. §. emphyteoſim in fin.*

(2) *Dada.* Et non requiritur, quod à principio pretium interveniat, licet gloſſ. *in cap. potuit, de locato.* dixit contrarium, ſecundum Abb. qui dicit communiter teneri, & vid. in gloſſ. ſequen.

(3) *Acenſo.* Non intelligas, quod contractus emphyteoticus ſit contractus cenſualis: quia inter hos multæ ſunt differentiæ, ut notat gloſſ. & ibi latè Abb. *pe. & fin. col. in cap. conſtitutus, de religio. domi.* Jaſon. *in leg. 1. C. de jure emphyt. col. 10. in fin. cum princ. 11.* ſed quod emphyteoſis daturi ſub annua penſione, vel cenſu, & adverte: quia probatur hic non eſſe de ſubſtantia contractus emphyteotici, quia à principio interveniat certa quantitas pretii, vel alias res, prout tenuerunt multi, ut refert Alberic. *in dict. leg. 1.* ubi dicit, hanc eſſe communem opinionem, de quo latè per Jaſon. *in dict. leg. 1.* ubi dicit (col. 1. & 2. referens in contrarium eſſe communem opinionem) quod non requiratur à principio aliqua præſtatio quantitatis, vel alterius rei, quæ opinio approbatur hic. Quid tamen ſi in inſtrumento contineatur talis, dedit in emphyteoſim, vel cenſum quis contractus dicatur emphyteoticus, vel cenſualis? Joan. Fab. *in dict. leg. 1.* dicit, quod emphyteoticus allegat. *L. ſed ſi adjiciatur, ff. pro ſocio, & L. ſpecies, ff. de aur. & argen. lega. & cum eo tranſit Jaſon. C. eod. L. 2. col. 89. verſic. 8. quæro eſt in 89. col. totius tractatus*, & idem videtur, ſi diceret, recipio in emphyteoſim, & cenſum, niſi ex adjunctis aliud conſtaret.

Sed quid de contractibus cenſualibus noſtri temporis: ubi ponens cenſum, ſive annuum reditum ſuper poſſeſsione ſua non transfert dominium rei in emente annuum reditum, ſicut eſt in contractibus aliis cenſualibus antiquis, de quibus *in dict. cap. conſtitutus*, ſed ipſe vendens annuum reditum remanet dominus fundi, & ſolum vendit illud jus percipiendi: utrum dicti contractus ſint liciti? Eſt quæſtio antiqua, in qua fuerunt contrariæ, & diverſæ opiniones, ut patet ex notatis per Innoc. Hoſti. & Joan. And. *in cap. in civitat. de uſur.* & in caſu in quo venditur annuus reditus jam ante iſtum contractum inſtitutus, communis doctorum reſolutio eſt, quod ſit licitus talis contractus, ſive talis cenſus conſiſtat in reditibus fundi, vel domus: ſive ex laboribus certæ perſonæ liberi, vel ſervi, vel in actione, vel nomine: neque poteſt dici, quod hic interveniat uſura, imò purus contractus emptionis, & venditionis: quia ibi eſt pretium, ſcilicet certa quantitas pecuniæ, item eſt ibi merx, ſcilicet certus reditus, canon, vel annona, & procedit hoc, ſive ematur in perpetuum, ſive ad vitam, vel ad certum tempus, veluti decem annorum, & idem eſt judicandum de tali contractu, ſicut de alio puro contractu emptionis, & venditionis, cujuſque rei. Si verò reditus novo conſtituitur tempore venditionis ſuper fundo, vel alia re, dixerunt quidam talem contractum eſſe illicitum, & uſurarium, utpote quia ibi deficit merx, quæ ematur, & quia intervenit fraus de contractu ad contractum, & in hanc ſententiam videtur inclinare Joan. And. in addition. ad Specu. *ſuper rubrica de uſur.* ubi dicit, quod quando fructus fuiſſent certi, puta cenſuales reditus non ſubmiſsi fortunæ, & tempus certum, plus traheretur contractus ad uſuram. In hanc etiam ſententiam inclinare videtur Innocen. *in dict. cap. in civitate*, dum dicit, conſulendum eſſe omnibus fidelibus, quod tali contractu abſtineant, quando cenſus de novo conſtituitur hanc partem, etiam tenuit

Hen-

Henri. de Gandavo, prout refert Guillielmus Bont. in ſuo quolibeto, utrum liceat emere reditus ad vitam, vel imperpetuum, vel ſint illiciti, & uſurarii, ubi refert octo media, quibus dictus Henricus de Gandavo fundabat ſuam aſſertionem, & principale motivum iſtorum videtur, quod in emptionibus, & venditionibus pecunia debet eſſe medium, non extremum *L. 1. ff. de contraben. emption.* non ergo in propoſito pecunia debet eſſe extremum. I. res empta: quia ubi pecunia eſt res empta, ibi eſt uſura, ex quo pecunia pecuniam producit, & ſic videtur, quod non liceat emere reditus pro pecunia: quia hoc eſt in effectu emere pecuniam pro pecunia, unde dicit in caſu, in quo hujuſmodi contractus liciti eſſent, oporteret eſſe duos contractus, ſcilicet contractum emptionis fundi, & poſtea venditionis fundi ad certos reditus, & tunc accipitur cenſus, ſive penſio de re ſua: quia de terra empta, tradita, & expoſita pro annuo cenſu, ſive pro annua penſione percipitur, neque obſtat ſecundum eum ſolutio aliquorum dicentium, quod emendo penſiones, vel reditus non emitur pecunia: ſed jus recipiendi pecuniam: quia licet verum ſit, aliud eſſe jus percipiendi penſionem, vel reditus, gloſſ. aliud ipſa penſio, vel reditus, & propterea etiam verum ſit illud jus percipiendi pecunia poſſe emi, quia eſt eſtimabile, quia ſecundum eum videtur non poſſe emi illud jus immediatè, mediante nuda pecunia: ſed oporteret, quod ematur mediante alio, puta, mediante fundo, vel mediante donatione, veluti ſi tale jus percipiendi eſſet donatum à Rege. Joan. de Ligniano, quem ſequitur Lauren. de Rodul. *in tractatu ſuo de uſur. quæſt. 18. in fin.* tenere videtur eamdem ſententiam, ſi ultra conſtitutionem novi reditus interveniat pactum de revendendo, & idem videtur tenere Abb. *in ſua 5. diſputatione*, incipit, *Augerio.*

Contrariam ſententiam imò, quod talis contractus ſit licitus etiam in ſenſu, qui de novo conſtituitur, tenuerunt muiti docto. ut refert Innoc. *in dict. cap. in civitate, de uſur.* imò & ipſe Innoc. non videtur deviare ab eadem ſententia, licet per viam conſilii dicat, abſtinendum eſſe ab hujuſmodi contractibus: refert etiam alios quamplurimos dictus Guilliel. Bont. ubi ſupra eandem ſententiam tenentes in reſpon. ad 7. motivum Henri. de Gandavo, hoc etiam tenet Sylveſter *in ſua ſumma in parte uſura 2. in verſic. 12. quæritur*, ubi dicit hoc communiter tenere Doctores Pariſinos & canoniſtas *in dict. cap. in civitate*, ſubdens, quod non videt bonam differentiam inter affictum antiquum, & novum: tum quia non directè, & immediatè emittitur affictus, ſeu reditus, ſed jus exigendi, & percipiendi illum: tum quia, ſi affictus antiquus, quem ſecundum omnes emere licet, fuit licite inſtitutus, quare non poteſt, & nunc alius inſtitui, & vendi? Si vero fuit inſtitutus illicitè quaſi res de ſe injuſta, licitè emi non poſſet per regul. *non firmatur de reg. jur. lib. 6.* neque etiam poteſt dici ſecundum eum, quod hic non interveniat merx, quæ emitur: quia imò eſt, ſcilicet certus reditus, ſeu jus exigendi illud, & quia tenet emptio etiam fructuum futurorum, qui ſperantur, *L. neque emptio, ff. de contraben. emption. ut & in jactu retis, L. ſi jactum, ff. de action. empt.* Hæc etiam pars videtur approbari per duas extravag. Marti. quinti, & Calixti tertii, quæ ſunt ſub titulo de *emption. & vendit. in vol. extravagan. communium*, ubi tales contractus declarantur liciti, & non uſurarii, hoc etiam patet ex lege noſtra Taurina 68. & de novis legib. de Madrid anno Domini 1534. petitione 127. & in curiis Toleti petitione 10. ubi tales contractus permittuntur, etiam ſi interveniat pactum de retro vendendo, & iſta pars de rigore juris videtur verior, & communior inter Doctor. & ſtantibus dictis declarationibus Papalibus, non eſt amplius diſputandum, prout in ſimili quæſt. vult Pet. de Anchar. *in regul. peccatum, de reg. jur. lib. 6. in fin. 16. col.* ubi vult in quæſt. illa, an bona infidelium, qui nobiſcum vivere volunt in pace, poſsint capi, & deprædari, in qua quæſt. fuit contrarietas inter Innocen. & Hoſti. ſed dicit Anchar. ibi, quod ubi ex auctoritate Papæ caperentur, & deprædarentur, ejus determinationi, & diffinitioni eſſet ſtandum: neque peccatum incurreret, qui auctoritate Eccleſiæ occuparet, refert etiam Guido Papæ in ſuo Opuſculo de *Contractibus illicitis, col. 8.* quod iſtam opinionem ſervat totus mundus: & Papa ſic tolerat, non tolerantia diſsimulatoria: ſed ex certa ſcientia, etiam inter Eccleſieſticos: & quod Papa conventui Sancti Antonii Viennenſi, & etiam aliquibus Eccleſiis Collegiatis Regni Franciæ, & Delphinatus conceſsit: & quotidie concedit facultatem, ut poſsint tales penſiones annuas emere, licet ſecundum eum non foret neceſſe tales licentias impetrare, cum jure communi concedatur, & licet iſta opinio ſit vera, & communiter à Theologis, & Canoniſtis approbata.

Limita eam primo, quando novus cenſus conſtituitur à dante pecuniam in perſonam ipſius, qui recipit pecuniam: quia tunc talis conttactus ſemper eſt illicitus, & ſapit uſurariam pravitatem, nam tunc emitur pecunia pro pecunia, & pecunia inventa eſt, ut extimet alias res, non ut extimetur, *L. ſi ita fidejuſſorem, ff. de fidejuſſor. & in dict. leg. 1. ff. de contraben. empt.* hæc limitatio colligitur ex dictis Innoc. ubi hoc expreſſe videtur tenere *in dict. cap. in civitate, de uſur.* & ſequitur ibi Joan. And. Anton. & communiter Doct. & ideo dixit Joan. de Ligna. *in cap. fin. de uſur.* quem refert, & ſequitur Lauren. de Rodulphis *in dic. tractat. de uſur. 6. quæſt. principali, verſic. quæro 14. habet ſtatutum*, &c. quod ſi conſuetudo, vel ſtatutum civitatis habeat, quod rectores vendant de pecunia civitatis alicui, & ſuis hæredibus quinque florenos, vel decem annuatim pro centum, quod talis contractus eſt illicitus: niſi civitas conſtitueret illum cenſum in bonis civitatis aliis à pecunia, & ſecundum iſtam limitationem conſuluit Franciſ. de Aretio. *conſil. 351.* incipit *viſo themathe ad me tranſmiſſo, &c.* ſed adverte, quia Bald. *in leg. unica, C. de his, qui pœnæ nomine, col. 7. verſic. & hoc facit ad quæſtionem*, videtur velle contrarium expreſſe contra iſtam limitationem, dicit enim hæc verba: pone ego emi à Titio nomen ſuum, hoc modo: quia emo à Titio pro mille reditus quinque pro centenario annuatim, & plerique dicunt, quod iſta non eſt uſura: ſed in contrarium facit, quia iſte reditus eſt infallibilis, & ejuſdem perpetui tenoris, unde iſte contractus eſt ſuſpectus de uſuraria pravitate, præſertim ſi iſte coloratus emptor conſueverat fœnerari: plerique concedunt, quod iſte contractus eſt ſuſpectus: tamen non adeo, quod fœneratitius debeat judicari, quod concedo, ſi in regione communiter hic reditus frequentatur, & inter bonos ſervatur, & apud mercatores hoc idem contra id, quod dictum eſt in iſta prima limitatione, tenet idem Bal. *in cap. unico ſi de feud. vaſa. ab aliquo interpell. fuerit, verſic. ſed quid dices*, ubi dicit, quod ſi ego emo à te annuum reditum de quinquaginta florenis in anno pro pretio mille florenorum, quos tibi ſolvo, quod licet aliqui dixerunt iſtum contractnm non eſſe ſine uſurarum ſcrupulo, ut alias ipſe Bald. dicit *in dict. leg. 1.* quod ſi tamen apponeretur pactum, quod illa mille converterentur in emptione prædiorum: tunc iſte contractus juſtior eſſet, & ſi venditor non vult emere, imputet ſibi: & cum hoc videtur tranſire Bald. licet ſtatim ſubdat conſidera ſuper iſta cautela, & cogita, ne per iſtas cavillationes conſcientiam tuam lædas. Similiter & contra iſtam limitationem tenere videtur Sylveſter, ubi ſupra, ubi poſtquam retulit dictum Joan. de Ligniano, de quo ſupra, dicit ſibi videri, etiam iſto caſu eſſe veram venditionem, & quod non ſit obligatio perſonalis: ſed realis cum obligentur bona venditoris pro reditu, movetur per rationem Verver. & Alexand. Lombar. quam ſuperius retulit: quia cum habeamus tria bonorum genera, mobilia ſcilicet, & immobilia, & jura in utriſque. hoc tertium genus eſt, quod venditur, & idem voluit Contradus in ſuo tractatu *de coutractibus, quæſt. 74. & 75.* Molin. *in tractat. de uſur. & contractibus, num. 22* Joan. à Medina *in tractat. de reſtitut. in quæſt. de cenſibus, col. 5.* Sed propter hæc dicta non videtur recedendum ab iſta limitatione, quæ videtur eſſe magis communis inter Doctores, & quia verè, & realirer in hac prima limitatione, non intervenit res aliqua, quæ ematur alia, quam pecunia in effectu, & non poteſt negari, quin talis contractus magis ſapiat mutum ſub uſuris, vel ſaltim maximam habeat vinita-

tatem cum mutuo, neque poteſt dari illud tertium genus bonorum iſto caſu, cum iſtud jus, neque cadat ſuper re mobili, vel immobili, & ſic deficit fundamentum Sylveſtri, neque dato, quod obliget bona ſua pro ſolutione talis cenſus, tenebit talis contractus cum illa hypotheca ſit acceſſoria ad perſonalem obligationem: & emptio ipſa non contrahitur ſuper bonis aliquibus, & facit ad hoc, quod dixi *ſupra eod. leg. 19. in gloſſ. magn.* quod hypotheca, velut acceſſoria, debet regulari ad perſonalem obligationem, & comprobatur hoc ex dictis extravagantibus, cum dicunt, quod imponebatur cenſus ſuper opidis, agris, terris, in contractu expreſsis. Et quia iſto modo, & non alias, iſti contractus frequentantur, unde tene prædictam limitationem tanquam veram, & obviantem fraudibus uſurarum: in uno tamen caſu non procederet iſta limitatio, ſcilicet, ſi ille, qui conſtituit cenſum, ſe obligando, eſſet ſolitus locare operas ſuas ad tantum pro anno: & venderet ipſas operas, ſeu conſtitueret cenſum in illis, nam talis contractus licitus eſſet, ut eſt de mente Innocent. & aliorum *in dict. cap. in civitate*, & tenet Ang. de Clavaſ. *in ſua ſumma in parte uſura. 1. verſic. quid de illis, colum. 2.* eſt enim tunc merx, quæ ematur, & per prædicta poteſt etiam dici, quod ſi res ſuper qua imponitur cenſus, penitus deſtruantur, quod cum non ſit, in quo maneat iſtud jus percipiendi, quod fuit venditum, liberabitur venditor à penſione, vel cenſu, & periculum hujus peremptionis erit emptoris, *ut in leg. 1. C. de pericul. & commo. rei venditæ*, & quid ſi res non penitus intereat: ſed remaneat area? Vid. quæ dicam infra in gloſſ. in parte *è por fuego*, & planè procederèt, quando cenſus, ſeu reditus conſtituitur limitate ratione talis prædii, vel prædiorum, ita quod conſtituens, & ejus hæredes illis peremptis, non teneantur ad ſolutionem reditus illius rei, niſi ratione illius rei, quandiu illam poſſideant: ſi tamen hoc ceſſaret, eſſet majus dubium, cum fundus ille non ſit venditus, ſed obligatus pro certiori ſolutione cenſus, & ſic principalis obligatio videtur perſonalis, & alienatio prædii ſuper quo conſtituitur acceſſoria, quod certè multum confert ad opinionem illorum, quod poſsit dictus iſte annuus cenſus conſtitui ſuper perſonali obligatione illius, qui recepit pecuniam, ſed adhuc poteſt dici, quod licet fundus non ſit venditus, venduntur tamen reditus ex fundo pro ea ſumma, qua emuntur, & illi ſunt ſuper quibus contrahitur, & ſic eſt ibi jus reale adhærens fundo.

Secundo limita, niſi cenſus qui imponitur ſuper re, non poſsit in totum haberi de reditibus rei, ut ſi conſtituam cenſum ſuper domo de decem, cum non poſsit conduci, niſi pro quinque: nam tunc talis contractus eſſet illicitus, & fraudulosus, ſecundum Joan. de Lignian. *in cap. fin. de uſuris refert*, & ſequitur Lauren. de Rodulphus *in dict. ſuo tractat. de uſur. 12. quæſt. in 6. fol. totius tractatus*: quia tunc inſurgit obligatio perſonalis, *ut in cap. illo vos, de pigno. & cap. ad noſtram de emption. & vendition.* Sylveſter etiam ubi ſupra, tenet etiam talem contractum eſſe illicitum: & illud plus eſſe obnoxium reſtitutioni, licet propriè ſecundum eum non poſsit dici contractus uſurarius, ſuppoſita veritate venditionis: quia ceſſat mutuum, & adverte, quia hæc limitatio eſt multum continua ſuperiori: quia in reſiduo, in quo res illa, in qua imponitur cenſus, non ſufficit ad reditum conſtitutum quolibet anno, videtur, quod deficiat merx, quæ ematur, & ſic contractus erit illicitus, & pro reſiduo inſurget perſonalis obligatio, & contractus cenſeretur factus in fraudem uſurarum, & crederem, quod & ſi pro ſolutione talis cenſus (impoſiti ſuper re, qui non ſufficit ad talem reditum quolibet anno) obligaret venditor omnia bona ſua, quod abhuc procederet, quod ſupra dixi: quia ut dixi in præcedente limitatione, requiritur, quod in bonis conſtituatur cenſus, & ad bona fiat relatio: & dato, quod quis omnia bona obliget (ut dixi) non per hoc videtur conſtituere cenſum ſuper illis bonis, ut etiam aſſerit dictus Lauren. de Rodul. *ubi ſupra quæſt. 13.* Quod multum tene menti: nam fortè ex hac limitatione ſic declarata multi contractus cenſuales à perſonis pauperibus facti ſuper rebus, vel fundis, qui deductis ſumptibus ſunt parvi reditus ſubverterentur, & bene facit dictum Barto. *in leg. codicilis, §. inſtitut. ff. de legat. 2.* ubi dicit, quòd, aut quis vendit fructus conſtituendo jus uſusfructus in re ipſi ementi: & tunc eſt alienatio, *ut in leg. fin. C. de reb. alien. non alien.* aut non conſtituendo: ſed ſe obligando actione perſonali ad dandos fructus, & tunc non eſt alienatio, bene facit etiam ad hoc, quod hypotheca omnium bonorum venit acceſſorie, & ad executionem principalis diſpoſitionis, & non debet ampliare, neque alterare principalem diſpoſitionem, ſicut & alias habetur in *clementina 1. in fin. de præben.* & tradit Felin. *in cap. licèt, de offic. ordin.* & Decius *conſil. 305. colum. fin. & conſil. 413. colum. fin.* intellige, quod dictum eſt circa iſtam ſecundam limitationem, quando emptor non ignoravit reditus rei ſuper qua cenſus imponebatur: nam ſi ignoraſſet, & deceptus à venditore, crederet ſufficientem eſſe ad tot reditus, quanti erat cenſus, tunc non eſſet illicitus talis contractus, nec videretur factus in fraudem uſurarum: imò competeret actio empti emptori contra venditorem ad intereſſe, *ut in leg. ſi ſterilis in princip. & in §. 1. ff. de action. empt. & L. in venditionibus, ff. de contraben. empt. L. 12. & L. 63. tit. 5. infra eadem partita.* Si vero non fuiſſet deceptus, licèt dicat ſe ignoraſſe valorem, reditum procederet, quod dixi: quia videtur affectata ignorantia, & quia explorare debuerat, *argum. leg. qui cum alio, ff. de regulis jur. L. ſed & ſi pupillus, §. conditio. ff. de inſtit.* neque contra iſtam limitationem objici poterit de dicto Bart. *in leg. fundus quem, ff. de annuis legat.* cum dicit, quòd idem eſt dicere lego 10. ſuper illo fundo, quantum ſi diceret, obligo illum fundum, & ſic, quod non ſit inter hæc differentia in conſtitutione novi cenſus, an dicat obligo fundum, vel impono ſuper tali fundo: nam licet dictum Bart. eſſet verum (quod tamen non caret ſcrupulo, ut patet ex notatis per Speculat. *tit. de locator. §. nunc aliqua, verſic. 86.*) Bart. loquitur reſpectu pignoris, vel hypothecę: caſus autem noſter eſt, non reſpectu hypothecæ: ſed ut videatur, in quo fuit factus contractus venditionis, ſeu unde fuit iſte reditus venditus, & ſic quæ ſit merx, quæ venditur. Præterea Bart. vult, quod idem ſit dicere ſuper fundo, quantum obligo fundum: non vero dicit, quid è contra) ſi idem eſſet dicere, obligo fundum ad decem, quæ lego, quantum ſi diceret ſuper illo fundo inter quæ in caſu noſtro longe intereſt. Hoc idem probatur ex dictis extravagantibus, ſi ex verbis earum narrativis licitum ſit arguere, cum narrant impoſitionem cenſus factam ſuper talibus prædiis domibus, &c. & cum dicit bonis in ipſo contractu, tunc expreſsis pro ipſius cenſus ex ſolutione in perpetuum obligatis, ſi tamen ſuper omnibus bonis conſtitueretur cenſus: tunc bene teneret contractus cum principalis diſpoſitio omnia bona concernat, & non veniat tunc acceſſorie: ſed principaliter, ut & voluit dictus Laurentius de Rodul. *in dict. 13. quæſtione.*

Tertio limita, niſi in tali venditione cenſus interveniret pactum de revendendo, & pretium eſſet injuſtum: nam tunc parvitas pretii juncta cum pacto de revendendo, faceret præſumi contractum illicitum, & in fraudem uſurarum, ut dicit gloſſ. notabilis *in capitul. conqueſtus, de uſuris*, quinimo, & fortius eſt, quod voluit Laurent. de Rodul. *in dic. ſuo tractat. quæſt. 18. in fin.* qnod & ſi detur pretii injuſtitia: ſi tamen in iſtis cenſibus, qui noviter inſtituuntur interveniat pactum de revendendo, ex hoc præſumitur contractus illicitus, & in fraudem uſurarum, quod dictum reputo falſum per ea, quæ ſupra dixi: quia data juſtitia pretii tale pactum, etiam in cenſibus, ſeu reditibus, qui de novo conſtituuntur, eſt licitum, & approbatus in dictis extravagantibus, quando vero cum parvitate pretii concurrit dictum pactum, an ex hoc præſumatur contractus illicitus, & uſurarius, fuerunt variæ opiniones: nam quòd iſta duo ſufficiant, ultra id, quod habetur in dict. gloſſ. hoc tenuerunt Innoc. Joan. Andr. Anton. Joan. de Imol. *in capitul. ad noſtram, de emption. & vendition.* & plures aliis Doct. relati à Barthol. Cepo. Veronem *in ſuo tractat. de ſimulatione contractuum in 6. caſu principa.* & per Socin. *conſil.* 248. 2. *volumine*, incipit,

num-

ſu vida (4) de aquel que la reſcibe, o de ſus herederos, (5) o ſegund ſe auiene,

---

numquid ex duobus, & Decius *conſil. 167.* cauſa quæ coram reverendo vicario, *& conſil. 308.* & dicit Bald. *in leg. fin. C. de condit. inſertis*, quod contractus de revendendo non eſt ſuſpectus, niſi ex redituum quantitate immoderata reſpectu pretii: & multo fortius eſt ſuſpectus ſecundum eum, ſi ſit tibi donationis clauſula, contrariam opinionem, quod iſta duo non ſufficiant, tenuerunt plerique Doctor. qui etiam referuntur in dictis locis, & huic parti cum certis limitationibus adhærere videtur Bart. Cepola ubi ſupra, & etiam Socin. *in dict. conſil. 248.* ubi plene reſpondent ad *capitulum ad noſtram de emptione, & venditione, & ad capitulum illo vos de pigno.* Ego vero in materia de qua loquimur, propter magnam vicinitatem, quam habent iſti contractus cenſuales cum mutuo, & quia propter eos charitas chriſtiana exulat, in cenſibus, qui de novo conſtituuntur adhærerem illi opinioni, quod dicta duo prædicta, parvitas ſcilicet pretii, & pactum de revendendo ſufficiant, cum hæc opinio habeat pro ſe gloſſ. authoritatem, & valentiſsimos Doctores, & quia pro ea ſatisfacit text. *dict. capitul. ad noſtram*, nam poteſt dici, quod Papa ibi non judicat contractum uſurarium ex appoſitione pacti, quod à ſeptennio uſque ad novennium poſsit reemere, poteſt enim venditio fieri ad certum tempus, *L. 2. C. de pactis inter empror. & vendit.* & quod ex hoc non debeat judicari contractus uſurarius, tenet Bald. *in capit. 1. verſic. quæro, de quibuſdam, de feud. dat. invicem, L. commiſſo.* non ergo propter hoc pactum poteſt dici, quod fundetur diſpoſitio *dict. cap. ad noſtram*, ſed ex parvitate pretii cum pacto de revendendo, ſive pure, ſive ad certum tempus, & quod ibi ponit Papa de ſeptennio ad novennium, fuit contingentia caſus. Ratio fundamentalis eſt, quia non præſumitur animus vendendi ex parvitate pretii, cum pacto de revendendo, & ideo fortè *L. Regni 1. titul. 2. lib. 8. ordinament. regal.* quæ judicat contractum uſurarium ex pacto de revendendo cum dicto pacto, quod uſque ad certum tempus non poſsit redimi, debet intelligi data parvitate pretii: nam ſi pretium eſſet juſtum ex hoc pacto, non poſſet contractus judicari uſurarius, prout & dicit Barthol. Cepo. *in dicto ſuo tractatu, in decima præſumptione*, & ſatis probatur *in dicto capitul. ad noſtram*, & credendum eſt promulgatorem illius legis Regni in hoc habuiſſe reſpectum ad diſpoſitionem juris canonici: & quia contra jus canonicum, ſeu in caſu in quo deficeret juris canonici diſpoſitio, non valeret ſtatutum laicorum, per quod ex certis conjecturis contractus præſumeretur uſurarius, ut teſtatur Fredericus de Senis *conſil. 96.* incipit, *apparet quædam lex*, & ſequitur Abb. *in capitul. cum contingat, de jurejurand.* Felin. *in capitul. Eccleſia Sanctæ Mariæ, col. 22. de conſtit.*

Sed quod dicetur juſtum pretium, ut perpendatur in his conttactibus parvitas pretii? Abb. notabiliter *in dict. capitul. ad noſtram*, dicit, quod non ſufficeret quælibet injuſtitia pretii: ſed oporteret, quod pretium ſit valdè tenue, reſpectu valoris rei: quia propter pactum de revendendo, res minus valet, *argument. L. fundi partem, ff. de contrabenda emption.* & voluit hoc etiam Socinus, qui alleg. Abb. *in dict. conſil. 248. in fin.* qui & pro hoc allegat in argum. notat per Bartol. *in leg. 1. §. ſi beres, ff. ad Trebellian. & in leg. pretia rerum, ff. ad legem falcidiam*, & hoc docet experientia, cum propter tale pactum communiter res vendatur minori pretio, quam venderetur, ubi non intervenit tale pactum, & bonum eſt ſumere argumentum ab evperientia, *ut in clement. diſpendioſam, de judic. capitul. multis, 40. diſtinction. cap. quam ſit, de electio. lib. 6.* opinionem tamen contrariam, quod nihil diminui debeat de vero, & communi pretio, ratione dicti pacti, tenet Bart. Cepo. in *dict. ſuo tractat. tertia præſumptione ad final.* & Guido Papæ, qui & loquitur in terminis iſtarum annarum penſionum in ſuo Opuſculo *de uſuris, fol. 3. colum. 1. verſic. ſed juxta boc quæro, & in deciſione parlamenti Delpbynalis, quæſt. 516.* ubi tenet expreſſe, quod ſi non intervenit juſtum pretium, ſecundum communem valorem rei, tunc intervenienre pacto de revendendo, contractus præſumitur fœneratitius, alleg. gloſſ. *in dict. cap. conqueſtus*, & dicit, quod ita ſemper vidit ſervari, mihi vero placet prior opinio: quia negari non poteſt ratione talis pacti, rem minus valere, emptoremque ratione talis pacti, non ita plenum jus habere, ac ſi tale pactum non interveniſſet, & quia pecuniam ſuam poſſet in prædia, & alia ſibi utiliora convertere, quæ ſibi & hæredibus prodeſſet, & cum emit ſub hoc pacto, videtur in ſuſpenſo ſuam habere pecuniam, cum quotidie ſperet talium redituum redemptionem, & hoc videtur approbatum ex dicta lege regia de Madrid, quæ iſtos cenſus in pane, & vino, &c. conſtitutos taxat ad rationem 14. millium pro millario, & fortè poſſet dici, quod ſaltim quarta pars, vel parum ultra pretii veri, & communis, ſi ceſſaret tale pactum, poſsit minui ratione talis pacti, & ſi ultra minueretur, dicatur parvum pretium, hoc videtur ſuaderi ex diſpoſitione dictæ *L. Regni juncto, §. quia vero leonis, in autbent. de non alien. collation. 2.* & gloſſ. *in autbent. perpetua, C. de Sacroſanctis Eccleſiis*, & gloſſ. *in dict. §. quia vero leonis, ſuper verbo faciendam*, & gloſſ. *juncto text. in lege circa, ff. ad legem falcidiam*, & etiam ex gloſſ. *in §. boc jus porrectum, 10. quæſt. ſecunda ſuper parte diſtractæ*, & cum videamus unum milliarium perpetuum, ſeu reditus perpetui communiter valere ad rationem triginta millium morapetinorum, & ultra, ſatis erit, quod ratione dicti pacti minuatur quarta pars, & ſic dentur viginti, & duo milliaria cum dimidio ad minus pro quolibet milliario, & ſi imponatur cum pacto de revendendo, & cum pretia varientur ex tempore, non ſtetur taxationi dictæ leg. de Madrid, ſed ut communiter reditus perpetui valeant, conſideretur, & maximè in iſtis Regnis, ubi rariora ſunt commercia, & minora lucra quæſtuaria, & non ſolent homines tam aſsidue, & latè negotiari, prout ſolent in Italia, & Gallia.

Poſſent etiam addi aliæ limitationes, quæ colliguntur ex notatis per Abb. *in dict. capitul. ad noſtram in fin.* & per Joan. Andr. poſt Hoſtienſ. ibidem, & ex illis præſumptionibus à Cepol. traditis in dicto ſuo Tractatu *de ſimulatione contractus.* Hæc tamen tanquam principaliora tetigiſſe ſufficiat, conſulo tamen cum Innocentio, & aliis gravibus Doctor. abſtinendum eſſe, prout ſemper abſtinui ab hujuſmodi contractibus: quia ut dixi ſupra, propter eos chriſtiana charitas exulat. In hac materia ſcripſit chariſsimus filius meus Licentiatus Didacus Pizarro, quendam tractatum, qui habetur in ſtampa, qui ut vir timoratæ conſcientiæ cupiens ſalutem fidelium, quantum potuit reſtrinxit iſtum contractum, poteritis videre, ſi placeat, ego quæ dixi ſentio in iſta materia, correctioni melius ſentientis me ſubmittens.

(4) *Para en toda ſu vida.* Idem ſi ad certum tempus veluti ad decennium, vide Bald. *in leg. 1. in princip. ff. ſi ager vectigal.* ubi vide per eum, quid ſi non adjiciatur quantitas temporis: ſed dicatur concedo in emphyteoſim ad tempus, & per Jaſon. *in leg. 2. verſic. 7. quæro, C. de jure emphyt.*

(5) *O de ſus beredeoros.* Et cum ſimpliciter dictum eſt de hæredibus, veniunt omnes hæredes in infinitum, *L. in annalibus, C. de legat. & L. final. eodem titul. L. bæredes, & L. ſciendum, ff. de verborum ſignific.* quia de natura emphyteoſis eſt, quod ſit perpetua, ut notat Bart. *in leg. 1. in princip. ff. ſi ager vectigal. & in leg. 2. colum. 2. C. de jure emphyt.* Ang. *in leg. qui luminibus, ff. de ſervitut. urb. prædior.* limita tamen, & intellige: niſi ſit emphyteoſis, quæ non conſuevit concedi, niſi in primum hæredem: quia tunc nomen hæredis indefinitè prolatum reſtringitur ad primum hæredem tantum, & ſi conſuevit concedi in ſecundum hæredem, reſtringitur ad ſecundum, & ſic deinceps ſecundum Baldum, per text. ibi *in leg. antiquitas, C. de uſufruct.* Limita etiam, & intellige, niſi emphyteoſis concedatur ab Eccleſia alicui, & ſuis hæredibus: nam tunc

non